

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: P.10.

ASIA: _____

1931.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/10.

ASIA: _____

Ministeri Letteri Raffoletti no 1.
Roma.

12/3 1981.

Roomassa, maaliskuun 12 päivänä 1931.

N:o 237.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 4/160 ae. : 31		
18/3.31	9	1
R/MDA	OLASTO	ADIA
5	C10	

Herra Ministeri.

Saan täten kunnioittavimmain Teille, Herra Ministeri, lähettää raporttini N:o 1, jonka otsikkona on:

Laivastosopimus.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Victor Atte

K. Herra Ulkoasiainministeri Hj.J. Procopé,

Helsinki.

1931 - 12 p:nä maalisk.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
113	4/160	31
18/3	31	
...	...	...

Rooman -Lähetysten raportti N:o 1. 5 C10

Laivastosopimus.

Romassa ja Parisissa taphtuneiden neuvottelujen kautta aikaansaatu poliittinen suurtapaus, Italian ja Ranskan välillä syntynyt sovinto laivastokysymyksessä niin että nämä maat nyt voivat yhtyä Lontoon laivastosopimukseen, on todella erinomainen voitto Englannin hallitukselle. Tämä hallitus osasi oikealla hetkellä ottaa huomioon, että kansainvälisissä suhteissa vaikuttaa, paitsi asiallisia syitä, joukko vaikeasti määriteltäviä psykologisia tekijöitä, jotka ovat varsin kaukana tilastonumeroista ja joita kankea komiteatyöskentely ei helposti voi ottaa lukuun. Kun Englannin hallitus välittäjätehtävään ryhtyessään päästi nämä tekijät vaikuttamaan, oli tulos käsissä kuin kypsä hedelmä puusta pudotettuna, ja hämmästyksen sekainen tyytyväisyys kaikkialla havaittavissa.

Miten paljon onkaan Italian hallitusta tai oikeammin Mussolinia sanomalehdissä ja muutenkin moitittu sen vuoksi, ettei Italia ole myöntänyt ehdottomasti päteviksi päätelmiä sen köyhyydestä ja muusta vajavaisuudesta, jonka pitäisi estää sitä havittelemasta laivastopariteettia Ranskan kanssa. Mussolini on selitetty sotahulluksi, kun hän ei ole ilman muuta näitä neuvoja noudattanut vaan on jyrkästi pitänyt kiinni käsityksestään siitä, mitä Italian arvo kansainvälisissä sovitteluissa ja neuvotteluissa vaatii. Ja kuta enemmän Italiaa on moitittu, sitä kauemmaksi sitä on työnnettu sovinnollisesta ratkaisusta ja tosiasialla saa-

tu aikaan paljon pahaa, vaikka Briand olisikin oikeassa sanoessaan nyttemmin, etteivät Italian ja Ranskan suhteet ja niissä havaittu ärtyneisyys kuitenkaan hetkeäkään ole sisältäneet mitään katastrofin uhkaa.

Yhtenä seurauksena on luullakseni ollut se, että syntynyt jännitys on osaltaan ollut työntämässä Italiaa lähestymään neuvostohallitusta - jos tämä tosiasian mukaan arvostellen onkaan mitään pahaa, mistä en ole täysin vakuutettu. Mutta Italian yliolkaisen kohtelemisen huonoja seurauksia on kyllä ollut, että Mussolini niiden vastavaikutuksena tuli viime vuonna puhuneeksi liian paljon uhmaavia sanoja, jotka voitiin käsittää sodalla uhkailemiseksi ja siten myrkyttivät kansainvälistä mielialaa. Minusta noista puheista joka lauseesta leimasi loukattu itsetunto eikä sodan halu, ne tulkitsivat sitä heroista ajatustapaa, että kansakunnan (tässä tapauksessa tietysti = fascismin) on oltava valmiina vaikka ase kädessä puolustamaan sitä, mitä pitää kunnianasianaan, eikä siis alistuttava nöyryytykseen. Tiedän kyllä ettei tällainen heroinen ajatustapa ole nykyaikana korkeassa kurssissa eikä ollenkaan kelpaa esiintymään niiden neuvospöytäin ääressä, joissa tilastot puhuvat, mutta se ajatustapa näyttää todella olevan italialaista hyvin lähellä, hänelle hyvin ominaista. Ennen kaikkea se kuuluu fascismiin, joka ei pelkää mitään niin paljon kuin halveksuntaa. Maailman politiikan johtajain ei olisi pitänyt unohtaa tätä tekijää, vaan ottaa se realiteettina huomioon.

Kun se Englannin hallituksen aloitteesta nyt pääsi vaikuttamaan ja Italiaa alettiin kohdella vertaisena, tuli sovinto heti. Oli mielenkiintoista todeta, miten täällä oltiin levottomia Englannin ministerien saavuttua Pariisiin

neuvottelemaan, ja kun eräisiin ulkomaalaisiin lehtiin tuli tieto, että oli kysymyksessä järjestää asia noiden kahden maan välillä kääntymättä Italian puoleen. Tyytyväisyys oli suuri kun Henderson ja Alexander jatkoivatkin matkaa Romaan, ja silloin saattoi heti havaita, että sovinto on tulossa. Ja kun sitte luki, miten viisaasti ja taitavasti Briand edustajakamarissa puhuessaan tapahtuneesta sopimisesta otti tunnetekijät huomioon ja miten erinomaisen vaikutuksen puhe teki täällä, ei voinut olla valittamatta, ettei tälle tielle oltu aikaisemmin lähdetty. Olisihan ranskalaisten, jotka itse eivät suinkaan ole vapaita tästä romanttisesta luonteenpiirteestä, pitänyt ajoissa ottaa se huomioon romaanisessa heimoveljessä. Ehkäpä selitys on siinä, että oli totuttu pitämään Italiaa vain "suurvaltana", jota ei tarvitse lukea aivan täysi-ikäiseksi ja joka voidaan hyvittää verrattain vaatimattomin lahjoin. Lienenkö erehtynyt siinä, että Genèven mieliala on minusta tuntunut tuollaiselta. On ollut muodissa halveksia fascismia. Aivan samoin kun on ollut muodissa halveksia sovjetia kunnes herättiin sitä pelkäämään.

Ei tietysti ole unohdettava, että yleinen taloudellinen pula on ollut pakoittavalla voimalla vaikuttamassa sovinnon syntymiseen laivastokysymyksessä. Se on epäilemättä vaikuttanut Italiassa. Mutta minä uskon sen yhtä paljon vaikuttaneen Lontoossa ja Parisissa, esim. siten, että on auttanut avaamaan näiden pääkaupunkien valtiomiesten silmiä ottamaan huomioon fascistisen mentaliteetin ja heidän ylpeytensä ja lakkaamaan vaatimasta, että Italian on alistuttava köyhän ja heikon kohteluun. Ellei tätä olisi vihdoin otettu huomioon, vaan Italia yhä jätetty syrjään, mikä tietenkin olisi ollut täysin mahdollista, se olisi pysytetty uhmassaan. Se ei kyllä olisi voinut toteuttaa teoriaansa laivastopariteetista - jos-

ta se nyt sovinnon nojalla onkin käytännössä luopunut vuoteen 1936 saakka - mutta ärtymys olisi kiihtynyt ja levottomuus ja hermostuneisuus maailmassa vain lisääntynyt.

En aijo yrittää tulkita nyttemmin jo tunnetun Roman sopimuksen merkitystä aseiden riisumiskysymykselle eikä minulla ole vielä ollut tilaisuuttakaan seurata tätä asiaa niin läheltä, että siihen edes kykenisin. Uskon että Genève sen aikanaan tekee täydellä asiantuntemuksella ja puolueettomasti. Totean ainoastaan, että italialaistenkin lehtien yksimielisen todistuksen mukaan aikaansaatu sovinto on suuressa määrässä kirkastanut valtioiden yhteistoiminnan taivasta aseiden riisumisasiassakin, sekä että nämä lehdet ovat siitä vilpittömästi iloinneet.

Periaatteessa Italia ei ole nytkään luopunut pariteettivaatimuksestaan, sillä onhan asian periaatteellinen puoli tapahtuneissa keskusteluissa jätetty kokonaan syrjään, avoimeksi. Käytännössä se asia tulee kai esille vasta 1936. Mutta tahtoisin sanoa, että nähdäkseni on Italialle tehty vääryyttä, kun sitä on tahdottu pitää jonkinlaisena sodanapostolina senvuoksi, että se on tätä periaatteellista pariteettia vaatinut. Sanon periaatteellista, koska Italia ei tietääkseni ole väittänyt aikovansa äkkiä päästä tähän pariteettiin mistä pelkät raha-asialliset syyt sitä estävät. Mussolini on muistaakseni jo ennen Lontoon laivastokonferenssia selittänyt olevansa valmis mihin laivastonvähennykseen tahansa, kunhan ei mikään mannervaltio jää näihin sotavoimiin nähden sen edelle, siten osoittaen olevansa valmis rauhanasiaa tälläkin tavalla palvelemaan. Vielä on huomattava, että jo Washingtonin konferenssissa myönnettiin Italialle pariteetti Ranskaan nähden mitä taistelulairoihin tulee. Ei siis voine väittää,

että Italian periaatteellinen vaatimus pariteetista muihinkin laivoihin nähden on niinkään järjetön. Sitäpaitsi italialaiset täydellä ~~järjellä~~ syyllä vetoavat amerikalaisiin, mitä tulee pariteettiin rauhan takeena. Eikö Stimson jo v. 1929 lausunut, että tasaväkisyys on keino sodan välttämiseksi, sekä, että pariteetti ei ole sodan doktriini vaan sellaisten valtiomiesten doktriini, joilla on tarkoituksena välttää konflikteja kahden maan välillä. Jos tahdotaan kieltää tältä opilta oikeutus, niin älköön sitä kiellettäkö ainoastaan Italiaan nähden. Niin voidaan tehdä ainoastaan asettamalla kannalle: quod licet Jovi, non licet bovi, s.o. asettamalla Italia alempiarvoiseksi, toisluokkaiseksi suurvaltain joukossa ja siis tekemällä saman virheen, mikä luullakseni on tähän saakka laivastokysymyksen käsittelyssä tehty:

Mitä tulee Italian "sotakiikkoon", tahdon vielä huomauttaa niistä merkittävistä sanoista, jotka Giornale d'Italian etevä päätoimittaja tri Gayda lausui eräässä artikkelissa viime tammik. 3 päivänä: Italian politiikka ja sen valmeus laivastosopimukseen Craigien matkan viimeiseen vaiheeseen saakka ei ole vielä tunnettu; mutta kun se tunnetaan, niin silloin Italian taipuvaisuus vastuunalaiseen rauhaan tulee todistetuksi. Ja hän sanoo puhuvansa "vastuunalaisesta rauhasta", koska tämä rauhanpyrkimys on kyllä kiihkeä, mutta sitä ohjaa arvontunto, ylpeys ja kansallinen miehekkyyks (!)

Vielä tekee mieleni osoittaa, minkälaisia seikkoja on tuotu esiin todistamaan Mussolinin sotaisia aikeita, ja siinä tarkoituksessa käsitellä hieman hänen tunnettua uuden vuoden tervehdystään Amerikan kansalle. Tämän puheen rauhanomaisuus ei ole minun käsitykseni mukaan sisäisesti ristiriidassa hänen aikaisempain puheittensa kanssa, kunhan ne

käsitetään bona fide ja oikeassa psykologisessa valaistuksessa. On väitetty, että tervehdys on julaisu Italiassa ilman siihen sisältyneitä rauhantahtoa vakuuttavia lauseita, että se siis on täällä sensuroitu, joten Mussolini on tahtonut pettää joko suurvallat tai Italian kansan - oikeammin kai molemmat. En kyllä, sen myönnän, ole sattunut näkemään puhetta sellaisena kuin se on radiosta muistiin merkitty, siis sellaisena kuin se sanalleen on puhuttu, niin etten voi verrata sitä täällä julkaistuu tekstiin. Täällä julaistussa puheessa oli kuitenkin esim. sanat: tahdon dementoida huhut, joita kulkee fascismista ja siitä, että se olisi vaarana maailman rauhalle. Nämä syytökset ovat perusteettomat. Ei minun hallitukseni, ei Italian kansa enkä minä halua valmistaa sotaa. - Ja tämän jälkeen hän lyhyesti kuvaa kokemuksiaan sodasta sekä lausuu, että huomispäivän sota olisi vielä kauheampi kuin eilispäivän saattaen ei vain sotilaat vaan kokonaiset sukupolvet vaaraan ilman puolustautumisen mahdollisuutta., sekä lisää: Italia, kuten jo olen sanonut, ei koskaan tee sotaaloitetta. Ja puheen lopulla vielä: "Amerikalaiset voivat uskoa haluumme elää rauhassa kaikkien maailman kansain kanssa", ja vielä myhemmin: "ollen vakuutettu, että rauha on säilyvä maailmassa ja että uusi aikakausi on toteutuva . . ." Minusta näyttää siis ehdottomasti olevan juttua, ties mistä lähtenyttä, että puheen rauhanomainen sisältö on salattu italialaisilta. Samassa määrässä ovat myöskin väärää johtopäätökset, joita tästä väärästä tiedosta on tehty.

Mainitsin jo edellä, miten hyvän vaikutuksen laivastovoinnon aikaansaaminen heti paikalla teki Italian ja Ranskan suhteisiin. Aivan alussa saattoi kyllä vielä havaita hieman

rivaliteettia Ranskan ja Italian lehtien välillä, mitä tulee kummankin maan ansioihin sopimuksen aikaansaamisessa ja varsinkin mitä tulee suhteeseen Englantiin. Ranskan lehdistä luin lauseita, joissa sanottiin, että tämän asian menestymisestä näkee, miten tärkeä tekijä Englannin ja Ranskan yhteistoiminta on kansainvälisten riitakysymysten selvittämiseksi. Ja Italian lehdet vuorostaan korostivat Englannin ja Italian välittömän kosketuksen suurta tärkeyttä ja merkitystä. Mutta tämä hieman lapsakas kilpailu - tällaiset vallan inhimilliset piirteet eivät ole suinkaan harvinaisia korkeassakaan politiikassa - näyttää nyttemmin unohtuneen ja suloisin sopu valitsee. Italialaiset ja ranskalaiset ovat esim. täällä yhdessä tehneet kunniakäynnin "tuntemattoman sotilaan haudalle", ja kun on havainnut, miten erinomaisen kunnianarvoja italialaiset ovat mitä tulee heidän osanottoonsa maailmansotaan - niinkuin muuten ranskalaisetkin - niin käsittää, kuinka tärkeä hyvän sovun merkki tämä kunnianosoitus oli. Maailman rauhoittumisen eikä vähimmän taloudellisen pulan voittamisen vuoksi on mitä toivottavinta, ettei satu mitään, joka tätä uudestisyntyntä ystävyyttä viilentäisi. Minusta tuntuu, ettei se vielä ole vallan luja vaan että pienikin varomattomuus voisi sitä vielä häiritä. Toivokaamme, ettei niin käy. Ja ennen kaikkea voin yhtyä siihen Parisin-lähettiläämme eräessä äskeisessä kiertoisassa raportissa lausumaan toivomukseen, että Italia saisi kipeästi tarvitsemansa lainan Ranskasta. Sillä olisi mitä parhain vaikutus tämän maan sisälliseen kehitykseen, sillä olisi mitä suurin merkitys sille, mitä osaa Italia tulee lähitulevaisuudessa näyttämään kansainvälisessä politiikassa, ja tämän kautta Europan menestykselle.

Roomassa, maaliskuun 12 päivänä 1931.

Lucretia Atti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/10.

ASIA:

Ministeri Arto Raportti no 2.

Rouva.

14/3 1981.

Röomassa, maaliskuun 14 päivänä 1931.

N:o 241.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
5/160 Ae. n. 241		
19/3. 31	2	107
RUUSKA	OLSSON	ASIA
5	C10	

Herra M i n i s t e r i .

Saan täten kunnioittavimmin Teille, Herra
M i n i s t e r i , lähettää raporttini N:o 2, jon-
ka otsikkona on:

Italia ja sovjet.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

W. W. W.

K.Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

H e l s i n k i .

Roman-lähetystön raportti N:o 2

5/160 Re. " 38	
19/3.31	
5	C10

Italia ja sovjet.

Italian ja sovjetin äkkiä syntynyt läheinen ystävyys on eräissä suhteissa jonkunverran arvoituksellista. Fascismin alkuhan oli taisteluun nouseminen bolshevismin uhkaa vastaan, se on myöskin maassaan toimeenpannut erittäin ankaran bolshevismin poisjuurittamisen, ainakin sen ilmaantumisen ehkäisemisen. Kun näiden kahden diktatuurimaan kesken kuitenkin viime vuonna äkkiä syntyi uhitellen alleviivattu ystävyys, saatettiin kysyä, toteutuuko tässä sananparreksi tullut kahden äärimmäisyyden lähentymislaki vai mitä se merkitsee? Ei ole helppo tätä asiaa selittää tyhjentävästi. On olemassa eräitä virallisia selityksiä, ja niin suuri on kuri - tai, ehkä pitää sanoa: pelko - ettei italialaisista juuri kukaan anna muuta kuin virallisia selityksiä, jos yheensä ryhtyy tällaisista asioista keskusteluun. Ainoastaan kahdenkeskisessä juttelussa jonkun läheisen tuttavan kanssa voi kuulla jotain, joka poikkeaa virallisesta kaavasta, mutta vain siinä tapauksessa, että puhetoveri on sydämessään fascismin vastustaja. Mutta jos tällaisen kanssa puhuu sellaisesta asiasta kuin syistä, jotka johtivat fascismin lähentymään sovjettia, niin ei hänen sanoiltaan ole paljoa merkitystä, sillä hän ei tiedä mitään.

Sellaisten virallisessa asemassa olevien henkilöiden kanssa, jotka voivat puhua ulkopoliitikasta, ei ole vaikea päästä keskustelemaan fascismin sovjetpolitiikasta. Päinvastoin siitä puhutaan ja sitä selitetään auliisti, mutta tyhjentävää käsitystä asiasta ei tälläkään tavalla saa. Loppujen lopuksi on useampia selityksiä, useampia syitä, jotka kukin sisältävät osan totuutta.

Tulkoon ensiksi mainituksia täällä selvään ymmärrettävän, että ensimmäinen ehto, joka on täytettävä, ennenkuin voi vaaratta lähteä sovjetin ystäväksi, on kommunismin aisoissa pitäminen omassa maassa. Tämän ehdon italialaiset katsovat täyttäneensä niin tarkkaan kuin se yleensä on täytettävissä. He katsovat olevansa viisaamulla ja varovaisemmalla kannalla kuin ne maat, jotka ovat asettuneet yhteistoimintaan sovjetin kanssa, vaikka niiden omassa keskuudessa rehoittaa kommunismi, jolle virallinen yhteistoiminta sovjetin kanssa avaa teitä kumouksen suurille apulähteille.

Fascisti siis sanoo, että kun he edellä kerrotulla tavalla ovat turvanneet oman talonsa, ovat he voineet antaa niiden syiden vaikuttaa, jotka ovat kehoittaneet heitä asettumaan hyvin suhteisiin sovjettiin. He väittävät olevansa realisteja ja ottavansa huomioon vain todellisuuden. Sovjet-valtio on olemassa eikä sitä voida pois pyyhkiä. Se on nähtävästi vähitellen saavuttava yhä suurempaa merkitystä maailmalle. Silloin on viisainta tuntea se, tietää mikä se on ja minin se kulkee. Heillä on, vakuuttavat he, ensimmäisenä ja tärkeimpänä tarkoituksena pitää sitä silmällä, tarkata sitä, oppia se tuntemaan niin ettei se voi tuottaa yllätyksiä. Ikäänkuin sen tiedon vaivaamana, että maailma oudoksuen ja ihmetellen katselee juuri fascistivaltion astumista niin läheiseen yhteistyöhön bolshevismien kanssa, he huomauttavat hieman katkerasti, että eräät toiset maat, jotka sanoissa vihaavat bolshevikeja eivätkä kaikki edes tunnusta sovjet¹äitusta, kuitenkin kaikin keinoin pyrkivät sen kanssa taloudelliseen yhteistoimintaan, sitä jaloilleen auttamaan sekä samalla siitä hyötymään,

huolimatta siitäkin, että tätä tehdessään lisäävät bolshevismiin vaaraa omassa keskuudessaan. Fascismi sen sijaan on rehellisesti ja avoimesti sitä mitä on.

Vielä yhden selityksen olen saanut kuulla. On sanottu: ajateltakoon henkilöä, jota pidetään bandiittina, roistona. Jos hänet jatkuvasti ja johdonmukaisesti työnnetään syrjään, jätetään ulkopuolelle, niin hän kehittyy yhä vaarallisemmaksi. Parempi on saada hänet mukaan, hyväksyä hänet yhteistoimintaan siinä toivossa, ettei hän tällöin voi välttää vaikutuksia. Siis: kun ei sovjettia kerran voida kartalta pois pyyhkiä vaan sillä päinvastoin on merkitystä maailman taloudelle ja historialliselle kehitykselle, niin koetettakoon olla sen kanssa kosketuksissa, jolloin siihen voi jotain vaikuttaa. Minulle ei kuitenkaan ole voitu antaa myöntävää vastausta kun olen kysynyt, onko heillä mitään tosiseikkoja tämän filantropisen optimismin tueksi.

Virallisen selityksen lisäksi on olemassa useita muita, jotka kukin sisältävät totuutta. Ei ole nähdäkseni unohdettava sitä, että jyrkkä muutos Italian suhtautumisessa sovjettiin, selvä ja peittelemätön lähentyminen tapahtui samoin aikoihin, jolloin sen suhde Ranskaan näytti muodostuneen parantumattomasti huonoksi ja jolloin se saattoi kärsittää tulleensa suljetuksi pois "hyvästä seurasta". Kun minulle esitettiin tuota äsken kertomaani teoriaa hylkiöstä, jota ei pidä jättää katkeroitumaan, johtui mieleeni, mitä ulkoasiainministeri Procopé minulle kertoi eräästä keskustelusta, jossa hänelle oli puhuttu kolmesta proletaarista kansain joukossa, nimittäin Saksasta, Venäjältä ja Italiasta. Ei ole nähdäkseni mahdotonta ajatella, että Italian lä-

hentymisellä sovjettiin on osaksi ollut sama psykologinen perusta kuin aikoinaan Saksan pyrkimisellä sovjetin ystävyteen, vaikka olosuhteet tietysti ovat kokonaan toiset.

Mutta täytyy olla konkreettisempiakin syitä, joista yksi on toivottu taloudellinen hyöty. Useat suurimmatkin valtiot ovat kaikin keinoin pyrkineet hyötymään sovjetin tilauksista, miksi ei Italia sitä tekisi? En kyllä usko, että Italia voi kilpailla toisten kanssa teknillisen avun annossa ja teknikkojen viennissä Venäjälle, sillä niitä aineksia sillä ei ole itsellään liikaa. Toiseksi on Italian kauppakin sovjetin kanssa ollut suuressa määrässä passiivista, joten Italia on viennistään vasta vähän hyötynyt. Mutta Italialla on syytä toivoa, että tässä suhteessa tapahtuu muutos, ja merkkejä siihen suuntaan onkin olemassa esim. uusi kahdenkymmenen kalastuslaivan tilaus Italiasta. Voi kysyä myöskin, eikö kauppabalanssin epäedullisuus todellisuudessa tasaudu jonkun sellaisen viennin kautta, sotatarpeiden, joka ei esiinny kauppatilastossa. Jos olisikin niin, että sotatarpeiden vienti Italiasta Venäjälle on paljon suurempi kuin tiedetään, ja jos maailmalla onkin syytä pelätä sovjetin varusteluja - niinkuin minun käsitykseni mukaan todella on - niin sittenkään en tahtois arvostella Italiaa, valmiiden, käytännössä kuluvien tai häviävien sotatarpeiden viejänä niin ankarasti kuin niitä maita, jotka tekevät kaikkensa rakentaakseen Venäjälle sotatarvetehtaita ja siis tehdäkseen sovjetin omavaraiseksi tässä suhteessa.

Kauppavaihdon epäedullisuutta Italia tasoo tietysti silläkin tavalla, että se itse nykyisin Venäjältä saa eräitä välttämättömiä tarpeitaan tyydytetyksi paljoka huoke-

ammalla kuin muualta ja voi siis laskea itselleen voittoa tästä. Tämä koskee esim. viljaa, jota viime vuodenvaihteen molemmin puolin on tuotu Italiaan paljon enemmän kuin vuotta aikaisemmin - riippuen oman viimevuotisen sadon pienemmydestä, mikä johtui epäedullisista säistä. Vehnäsato oli täällä viime vuonna 13,5 miljoonaa kvintalia pienempi kuin edellisenä vuonna. Toinen tärkeä artikkeli, jota Italia huokealla ostaa sovjetilta, on tietysti vuoriöljy ja sen tuotteet.

Lähetystöneuvos Valvanne on täältä asiainhoitajana lähettämässään valaisevassa raportissaan maininnut vielä yhden konkreettisen syyn, joka on johtanut Italian lähentymään sovjettia, nimittäin Yhdysvaltain torjuvan tariffipolitiikan. Hän mainitsi myös mahdollisuuden saada Etelä-Venäjältä joskus sijoituspaikkoja omalle liikaväestölle, vaikka toiveet tässä suhteessa tietysti ovat hyvin epämääräisiä.

Vielä on olemassa ^{eräs} tärkeä seikka, joka on otettava huomioon koetettaessa ymmärtää Italian motiiveja sen lähentyessä sovjettia. Voi pitää varmana, että se on tahtonut tällä tapaa turvata itselleen pääsyä Kaukasian vuoriöljylähteille. Naftahan vallitsee nykyisin kansain taloudellista elämää yhtä suuressa määrässä kuin eilen vielä kivihiili ja vaikuttaa hyvin suuresti politiikkaankin. Se on yksi maailman politiikankin liikkeelle panevia voimia - niin sanoakseni. Suhteiden Ranskaan ollessa jännittyneinä ja sodanuhan peloittavassa määrässä puheenaiheena oli luonnollista, että Italia, joka piti itseään syrjäytettynä ja uhattunakin - syystä tai syyttä, se on toinen asia - käsitti välttämättömäksi säilyttää itselleen mahdollisuus ammentaa niin läheisestä ja rikkaasta lähteestä kuin Kaukasiasta. Romaniaa se tietysti ei voinut ajatellakaan, sillä siellä oli Ranskan

vaikutus ensi sijalla. Tästä saa myöskin selityksensä Italian ^{Samana} ~~senon~~laisesti alkanut tarmokas toiminta luodakseen Kaukasiaan johtavien merien ja salmien ympärille ei vain sen itsensä kanssa vaan keskenäänkin lämpimässä ystävyydessä elävien kansain ryhmän. Italia on siinä suhteessa menestynyt erinomaisesti saaden ystävyyden suhteet syntymään vieläpä Turkin ja Kreikankin välillä. Sen politiikan johtajat ovat kieltämättä olleet taitavia ja tarmokkaita. Tätä rakennelmaa jatketaan vielä, sillä aivan tuoreena lisänä siihen on mainittavana Turkin ja sovjetin välinen Mustanmeren merivoimain rajoittamista koskeva sopimus.

Italian lähentyminen sovjettiin on siis epäilemättä johtunut useista eri syistä. Sovelmaan mielialan sille on luonut Italian ja Ranskan suhteiden kireys ja fascistien usko Italian kansainvälisen aseman vaaranalaisuuteen. Mutta monet seikat ovat tulleet lisäksi ja antaneet aineellisen ja asiallisen perustan tälle käänteelle. Nytemmin sovjetin ja Italian suhteiden läheisyys on tosiseikka, joka on sellaisena otettava huomioon. Minulle sanoi kyllä myrkyllisesti eräs ambassadööri, jonka nimi jääköön mainitsematta, että Italia sisimmässä sielussaan aina tahtoo olla "hyvässä seurassa" ja että, kun se nyt jälleen on päässyt siihen (lavastokysymyksen tultua ratkaistuksi), tulee sen politiikka paljon muuttumaan. Lähinnä hän tällöin tarkoitti rauhansopimusten tarkistamisvaatimusta, jonka hän oletti Italian taholta nytemmin suuresti heikkenevän, mutta hän piti mielessään myöskin sovjetia. Miten käynee? Elleivät muut suurvallat lakkautta yhteistoimintaansa Venäjän kanssa, ei sitä tee Italiakaan. Päinvastoin luulen, että Italia on vaikuttava siihen suuntaan, että yhteistoiminta jatkuu. Italia

vaikutus ensi sijalla. Tästä saa myöskin selityksensä Italian ^{Samanai} ~~sanon~~kaisesti alkanut tarmokas toiminta luodakseen Kaukasiaan johtavien merien ja salmien ympärille ei vain sen itsensä kanssa vaan keskenäänkin lämpimässä ystävyudessa elävien kansain ryhmän. Italia on siinä suhteessa menestynyt erinomaisesti saaden ystävyys suhteet syntymään vieläpä Turkin ja Kreikankin välillä. Sen politiikan johtajat ovat kieltämättä olleet taitavia ja tarmokkaita. Tätä rakennelmaa jatketaan vielä, sillä aivan tuoreena lisänä siihen on mainittavana Turkin ja sovjetin välinen Mustanmeren merivoimain rajoittamista koskeva sopimus.

Italian lähentyminen sovjettiin on siis epäilemättä johtunut useista eri syistä. Soveliaan mielialan sille on luonut Italian ja Ranskan suhteiden kireys ja fascistien usko Italian kansainvälisen aseman vaaranalaisuuteen. Mutta monet seikat ovat tulleet lisäksi ja antaneet aineellisen ja asiallisen perustan tälle käänteelle. Nytemmin sovjetin ja Italian suhteiden läheisyys on toiseikka, joka on sellaisena otettava huomioon. Minulle sanoi kyllä myrkyllisesti eräs ambassadööri, jonka nimi jääköön mainitsematta, että Italia sisimmässä sielussaan aina tahtoo olla "hyvässä seurassa" ja että, kun se nyt jälleen on päässyt siihen (lavastokysymyksen tultua ratkaistuksi), tulee sen politiikka paljon muuttumaan. Lähinnä hän tällöin tarkoitti rauhansopimusten tarkistamisvaatimusta, jonka hän oletti Italian taholta nyttemmin suuresti heikkenevän, mutta hän piti mielessään myöskin sovjettia. Miten käynee? Elleivät muut suurvallat lakkautta yhteistoimintaansa Venäjän kanssa, ei sitä tee Italiakaan. Päinvastoin luulen, että Italia on vaikuttava siihen suuntaan, että yhteistoiminta jatkuu. Italia

näyttää saaneen hyvän otteen sovjetista, on oppinut sitä käyttämään tekijänä suurvaltain pelissä ehkä paremmallakin menestyksellä kuin Saksa, enkä ole taipuvainen luulemaan, että se tästä aseesta hevillä luopuu. Sitä vähemmän sillä on olevan halua tähän, kun se joka päivä saattaa havaita maailman tulevan hämmästyttävän nopeasti vakuutetuksi sovjetin kasvavasta merkityksestä. Niinollen Italialla on oleva mielestään sitä enemmän syytä säilyttää asemansa, joka tekee sille mahdolliseksi tarkkaan seurata tilanteen kehitystä Venäjällä ja samalla olla valmiina käyttämään hyväkseen Venäjän merkityksen oletettua ja odotettua kasvamista, tai - sen heikkoutta, jos niikseen tulee.

Viisaus vaatii Venäjän naapureita ottamaan tämän huomionsa.

Roomassa, 14 p. maalisk. 1931.

B. Mottin Lotta

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C10.

ASIA:

Ministeri Arlin raportti no 3.

Roune.

1/6 1981.

Roomassa, kesäkuun 1 päivänä 1931.

N:o 441.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
7/1161 (a. D. 23) 31		
6/6-31	9	LEH.
FINNIA	OSASTO	ASIA
5	C10	

Herra Ministeri.

Saan täten kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, lähettää raporttini N:o 3, jonka otsikkona on:

Italia ja sen naapurit.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Pietari Kallio

Vapaaherra A.S. YRJÖ-KOSKINEN,
Suomen Ulkoasiainministeri,
Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 7/161 Paik. 13 31		
1931. 6. 27		
RYHMÄ	LUKUNUMERO	ASIA
5	C/10	

Rooman-lähetystön raportti n:o 3,Italia ja sen naapurit.

Ne Italian naapurit, jotka tällä hetkellä poliittiselta kannalta ovat kiintoisia, ovat Ranska ja Espanja.

Odotettaessa tietoja niiden keskustelujen tuloksista, joita heidän ylhäisyyksillään, ulkoministereillä oli Geneven kokousten aikana ja jotka tietenkin ovat koskeneet nykytärkeitä kansainvälispoliittisia kysymyksiä, oli kiintoisaa panna merkille Briandin optimismi hänen edustajakamarissa tehdessään selkoa Geneven kokouksesta ja yleensä politiikastaan. Hänhän vakuutti, että suhde Italian ja Ranskan välillä on hyvä ja että se on järjestävä sopimuksella ja ettei siis ole syytä mihinkään levottomuuteen. Tämän saanee siis, ja ainakin täältä etäämmältä täytyneekin käsittää merkitsevän sitä, että myöskin sitkeä laivastosopimus lopulta onnistutaan pelastamaan "kuiville".

Mitä tulee niihin vaikeuksiin, joita on kohdattu Roomassa 1 p. maaliskuuta määriteltujen laivastosopimuksen periaatteiden tekstiä laadittaessa, on Italian hallituksen asema ilmeisesti hyvä. Sehän tässä asiassa on voinut rauhallisesti istua tuleen englantilaisten ministerien housuilla, ja mikäpä olisi sen miellyttävämpää politikaille. Tästä johtuva turvallisuuden tunne ilmenee myöskin kauttaaltaan puheessa, jolla meriministeri Sirianni toukok. 27 p:nä esitti edustajakamarille laivaston menosäännön ja jossa hän käsitteli myöskin laivastosopimusta. Italian hallitus oli tarkkaan käsitellyt ne ehdotukset, joita englantilaiset ministerit olivat tuoneet ja jotka se käsitti tehdyiksi ystävällisessä ja sydämellisessä hengessä. Italian hallitus oli nämä periaatteet hyväksynyt eikä ole niistä senjälkeen missään suhteessa poikennut, koska on pitänyt niitä oleellisesti lopullisi-

na, vaikka lauseparsia olisikin viimeisessä muotoilussa muutettava. Saadaksean sopimuksen aikaan, Italia on tehnyt teknillisiä uhrauksia (hän ei sanallakaan maininnut pariteettiteoriaa, mikä on sekin kuvaavaa) ja toivoo vielä, että sopimus voisi säilyä ja ettei tehtäisi tyhjäksi pitkien ja vaikeitten neuvottelujen tuloksia. Vaikeudet ovat johtuneet siitä, että Ranska on jälkeinpäin esittänyt vaatimuksia, jotka poikkeavat Roomassa sovituista periaatteista.

Hänen puheensa ei sisältänyt mitään hyökkäystä Ranskaa vastaan. Yleensäkin on italialaisten lehtien sävy Ranskaan nähden ollut huomattavan varovainen koko ajan, senjälkeen kun havaittiin, ettei laivastosopimus syntynytkään niin helposti kuin ensin luultiin. Jos tosiaankin vaikeudet olisivat johtuneet siitä, että Ranskan on jälkeinpäin esittänyt kokonaan uusia vaatimuksia, jotka poikkeavat siitä, mihin se jo oli suostunut, olisi kai selvää, että täällä lehdet olisivat löytäneet kiihkeitä sanoja tätä menettelyä leimatakseen - ja syystäkin. Mutta, kuten sanottu, englantilaiset ministerit tässä ovatkin välikädessä. Heti senjälkeen, kun vaikeudet esiintyivät, kuulin eräältä tavalliselta ulkopoliittisissa asioissa hyvin tietorikkaalta italialaiselta lehtimieheltä, että englantilaiset ministerit eivät Roomassa esittäneet ranskalaisten kantaa aivan oikein. Kun vähän tämän jälkeen luin ranskalaisista lehdistä viittailuja samasta asiasta ja kun lopulta Hendersonin omat selitykset parlamentissa eivät ainakaan ole/ku^{tätä}monneet, on kai oikeus käsittää, että asian ydin on siinä, kunnes tämäkin seikka kerran selvenee.

Italian ulkopoliittikka on osoittanut huomattavaa itsehillintää, vaikka tämä onkin ollut helppoa, kun se voi jättää pulman englantilaisten selvitetäväksi. Se pitää tietysti kiinni siitä, mitä sille on esitetty ja mihin se on suostunut,

na, vaikka lauseparsia olisikin viimeisessä muotoilussa muutettava. Saadaksean sopimuksen aikaan, Italia on tehnyt teknillisiä uhrauksia (hän ei sanallakaan maininnut pariteettiteoriaa, mikä on sekin kuvaavaa) ja toivoo vielä, että sopimus voisi säilyä ja ettei tehtäisi tyhjäksi pitkien ja vaikeitten neuvottelujen tuloksia. Vaikeudet ovat johtuneet siitä, että Ranska on jälkeinpäin esittänyt vaatimuksia, jotka poikkeavat Roomassa sovituista periaatteista.

Hänen puheensa ei sisältänyt mitään hyökkäystä Ranskaa vastaan. Yleensäkin on italialaisten lehtien sävy Ranskaan nähden ollut huomattavan varovainen koko ajan, senjälkeen kun havaittiin, ettei laivastosopimus syntynytkään niin helposti kuin ensin luultiin. Jos tosiaankin vaikeudet olisivat johtuneet siitä, että Ranskan on jälkeinpäin esittänyt kokonaan uusia vaatimuksia, jotka poikkeavat siitä, mihin se jo oli suostunut, olisi kai selvää, että täällä lehdet olisivat löytäneet kiihkeitä sanoja tätä menettelyä leimatakseen - ja syystäkin. Mutta, kuten sanottu, englantilaiset ministerit tässä ovatkin välikädessä. Heti senjälkeen, kun vaikeudet esiintyivät, kuulin eräältä tavalliselta ulkopoliittisissa asioissa hyvin tietorikkaalta italialaiselta lehtimieheltä, että englantilaiset ministerit eivät Roomassa esittäneet ranskalaisten kantaa aivan oikein. Kun vähän tämän jälkeen luin ranskalaisista lehdistä viittailuja samasta asiasta ja kun lopulta Hendersonin omat selitykset parlamentissa eivät ainakaan ole/ku^{tätä}monneet, on kai oikeus käsittää, että asian ydin on siinä, kunnes tämäkin seikka kerran selvenee.

Italian ulkopoliittikka on osoittanut huomattavaa itsehillintää, vaikka tämä onkin ollut helppoa, kun se voi jättää pulman englantilaisten selvitetäväksi. Se pitää tietysti kiinni siitä, mitä sille on esitetty ja mihin se on suostunut,

ja on tällöin hyvällä puolella. Se ei tahdo loukata englantilaisia, päinvastoin osoittavat Geneven keskustelutkin, miten huolellisesti se pyrkii pysyttelemään englantilaisten suosiossa. Tässä seurassa sen on hyvä lähentyä Ranskaa, jos niikseen tulee, ja tämä kumppanuus on hyvä siinäkin tapauksessa, ettei Ranskan kanssa suurempaa sydämellisyyttä synny. Mutta englantilaisen ystävyyden säilyttämiseksi saattaa Italialle vielä tulla välttämättömäksi antaa jossakin kohdassa perään laivastokysymyksessäänkin, jottei sellaista skandaalia syntyisi, että englantilaisten ministerien toimintaan siinä suhteessa saataisiin sovelluttaa tunnettua sananpartta vuorien synnytystuskista.

Kirjoittaessani edellisellä kerralla laivastosopimusta koskeneista keskusteluista ja siitä Ranskan ja Italian suhteiden paranemisesta, jota saavutettu tulos lupasi, mainitsin, että uusi ystävyys on vielä varsin heikolla pohjalla. Tietysti oli mahdoton aavistaa sitä hieman koomillista selkkausta, mikä sitten syntyi sopimuksen lopullisessa valmistamisessa, mutta joka tapauksessa on ystävyyden kasvu jäänyt heikoksi, vaikkei taimi vielä olekaan kuollut. Italialaiset eivät ole loukanneet Ranskaa, ja se on jo hyvä sekin. Onpa täällä jaksettu verrattain rauhallisesti neillä - vaikka tietysti panna asian merkille ja lausuen sen johdosta kirpeitä sanoja - eräitä ranskalaisten lehtien jyrkkiä kirjoituksia. Toisaalta on korvauksena saatu merkitä eräitä englantilaisten lehtien ystävällisiä lausuntoja, niissä kun on tuon tuostakin luettu fascismille mieluisia lausuntoja Italian oloista, ja sellaiset lausunnot pannaan täällä mielihyvin muistiin.

Englannin mukaan ehätti Italian politiikka myöskin Saksan ja Itävallan tulliliittoasiassa, jossa aluksi pitkän aikaa pyrittiin vaiti aivan kuin Ranskan harmiksi. Onhan ilmeistä, ettei Italia voi tyytyväisenä ajatella Saksan ja Itävallan lähtötielle, joka ehkä johtaisi niiden yhtymiseen ja avaisi Saksalle suuremmat mahdollisuudet harjoittaa menestyksellistä Balkaninpoli-

tiikkaa kuin sillä koskaan on ollut. Italia ei kuitenkaan tahtonut asettua ilman muuta Ranskan rinnalle vastustamisessa vaan odotti. On vaikea sanoa, mitä merkitsi se, että Italian kanta aluksi oli siinä määrässä varovainen, että sitä melkein luultiin taipuvaikseksi suostumaan tulliliittoon. Oliko se pelkkää peliä vai tunnusteliko Italia silloin maaperää nähdäkseen, oliko jostain voitettavissa tällä tiellä? Tosin kyllä Saksan tšekäläinen suurlähettiläs hykerteli käsiään, kun tuli tieto Curtiuksen aikaansaannosta Wienissä, ja naureskeli: minkä käenmunan ne siellä munivatkaan Ranskalle; mutta tämän tyytyväisyyden ei tarvinnut merkitä sitä, että hänellä oli toiveita menestyä omassa tehtävässään, Italian hallituksen taivuttamisessa hyväksymään tulliliiton, se saattoi vaan olla Wilhelmstrassen poliittisiin vehkeisiin syvästi perehtyneen miehen urheiluinnostusta. Loppujen lopuksi täällä sitten Tribuna lehti, joka ei ole tavallisesti Palazzo Ghigin ja Palazzo Venezian ulkopoliittisten aivoitusten tulkki, melkolailla hämmästytti italialaisiakin julkaisemalla pari kirjoitusta, joissa koetettiin osoittaa, että tulliliitto olisi epäedullinen Itävallalle. Geneveen saavuttaessa oli Englannin ja Italian yhteinen toimintalinja selvä (minkä sille mahtoi, ettei se ollut Ranskallekaan epämieluisen!), mutta kun Ranska oli valmistanut suunnitelman taloudellista järjestelyä varten, jonka pitäisi tehdä tulliliitto tarpeettomaksi, niin täytyihän Grandilla myöskin olla sellainen. Se julistettiin täällä ainoaksi yritykseksi ratkaista käytännöllisellä tavalla Europan taloudellinen pulma, mitä ylipäänsä on nähty ja kuultu. Suhde Saksaan on epäilemättä tämän kääntein kautta jonkunverran kylmennyt, mutta sitä lämmittää sentään vielä usko, tai ehkä oikeammin toivo, että Italia edelleenkin on kannattava Saksan pyrkimyksiä sotakorvausasiassa. En ole siitä suinkaan vakuutettu, sillä ei ole vielä varmaa, mitä Englanti on päättävä, ja saattaahan vielä käydä mahdolliseksi korjata suhdetta Ranskaankin. Se olisi Euroo-

pan kannalta yhä vielä erittäin toivottavaa yleispoliittisen tilanteen selventämiseksi.

Kun Espanjan vallankumous alkoi, oli pelättävissä, että sekin vielä huonontaisi - Italian ja Ranskan välejä. Täällä nimittäin kuuli heti usealta taholta italialaisten keskuudesta, että vallankumous on Ranskan aikaansaama, ja kun täällä ei yleensä tervehditty tuota vallankumousta ilomielin muuta kuin ehkä kiihkeimpien fascistivihollisten joukossa, niin olisi sen mielialan leviäminen voinut vaikuttaa mainitulla tavalla. Lehtiin se ajatus ei päässyt, ja nyttemmin on siinä suhteessa rauhoitettu.

Vallankumous sellaisenaan herätti ymmärrettävää levottomuutta täällä, mutta samalla myöskin eräänlaista tyytyväisyyttä. Tyytyväisyyttä senvuoksi, että se fascistien mielestä osoitti, miten paljon paremmin he ovat maansa asiat hoitaneet kuin kuningas Alfonso Italian diktatuurin huonolla ja epäonnistuneella jäljitellemisellä. Levottomuutta herätti taasen kansanvaltaisen kumouksen tapahtumien niin läheisessä merentakaisessa naapurimaassa, esimerkki, minkä se antaa, jos onnistuu. Ja kieltämättä myöskin se kansainvälisten selkkausten mahdollisuus, joka alkuaikoina vallankumouksen jälkeen ja kommunistisen vaikutuksen päästyä esiin, näytti ilmeiseltä. Nämä selkkaukset olisivat koskeneet Välimeren rantoja ja Pohjois-Afrikaa, jotka molemmat ovat Italialle erittäin arkoja, eikä Italia ole vielä valmis siellä tehokkaasti etujaan valvomaan. Onko kommunistien vaikutus Espanjassa nyt ehkäistä ja senkautta myöskin vähennetty kansainvälisten selkkausten mahdollisuutta, en ota sanoakseni, mutta pahaa pelkään, sillä vaikka Venäjällä onkin selitetty, minkä vuoksi Espanja ei vielä ole kypsä kommunistiseen kumoukseen, ei sovjet jätä yhtään keinoa käyttämättä kehittääkseen tilannetta siihen suuntaan. Taitava se myöskin on, ja Espanjan kansan kehittymättömyys on

sen tarkoituksille edullinen.

Suurta hämmästystä herättänyt vandaalimainen kirkkojen ja luostarien polttaminen ei Italiassa erityistä mielenkiintoa herättänyt muuta kuin Vatikaanissa ja katoolisissa piireissä. Fascistien suhde Vatikaaniin on tätä nykyä niin perin huono, suorastaan jännittynyt, etteivät he sure sitä, mikä koskee kiipeästi paavilaisiin. Paavi saa hoitaa ne asiat itse. Vaikka siis Vatikaanin suhde Espanjaan ei koskekaan Italiaa, tulkoon tässä sanotuksi, että Vatikaani on nähdäkseni sangen viisaasti ja kaukonäköisesti suhtautunut vallankumoukseen. Saattoi jostakin tuntua oudolta, että katoolinen kirkko niin auliisti ja epäroimättä myöntyi uuteen asiaintilaan, mutta tässä juuri näyttyi paavillisen ulkopolitiikan viisaus. Jos Vatikaani olisi edes epäroinyt tunnustaa vallankumousta, olisi kirkon asema Espanjassa ollut paljon huonompi, sillä kumoukseen innostuneet joukot olisivat silloin syystä alkaneet vihata kirkkoa kansanvallan vastustajana, ja ne tihutyöt, joita sittenkin tapahtui, olisivat kai tulleet aikaisemmin ja paljon raskaammassa muodossa. Nyt Vatikaani ei ole millään tavalla estänyt Espanjan kansaa järjestämästä omia valtiollisia olojaan, miten haluaa, ja niinpä on sen asema paljon vahvempi, kun se nyt on käynyt toimeen kirkkoa suojatakseen.

Italia puolestaan odottaa, mitä tuleva on. Se on tunnustanut vallankumouksellisen hallituksen ja odottaa lähiaikana tänne tasavallan suurlähettilästä vanhan parooni Vinazan sijaan (sodanaikainen Espanjan ambassadööri Pietarissa), joka täältä kaikessa hiljaisuudessa muutti Biarritziin.

Roomassa, 1 päivänä kesäkuuta 1931.

Pietro M.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C10.

ASIA:

Ministeri Artin raportti no 4.

Roma.

18/8-31.

Roomassa, heinäkuun 18 päivänä 1931.

N:o 552.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
10/16/ he. 1931		
28/7-31		LE
YHÄ	2 212	204
5	C10	

Herra Ministeri,

Saan täten kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, lähettää raporttini N:o 4, jonka otsikoina on:

"Hooverin suunnitelma" ja Italia;
Pommeja.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Pietari Kalli

Vapaaherra A.S. YRJÖ-KOSKINEN,
Suomen Ulkoasiainministeri,
Helsinki.

1931, 18 p. heinäk.

Suomen Rooman-lähetystön raportti

N:o 4. 1931.

LIIKKAUS-ASTIN (TULI)		
10/16/31		
23/8-31	1931	1931
RUUSU	OSASTO	ASIA
5	C/O	

"Hooverin suunnitelma" ja Italia.

Italian hallituksen suhtautuminen "Hooverin suunnitelmaan" on ollut mielenkiintoinen. Lyhyesti sanoen, sen tarkoituksena on ollut lisätä niin paljon kuin mahdollista Italian merkitystä kansainvälisessä, ensiluokkaisen tärkeässä keskustelussa, kohottaa maan kansainvälistä arvoa nimenomaan verraten Ranskaan, kateutta herättävään kilpailijaan. Tähän tulokseen päästäkseen, se on pyrkinyt toimimaan sopuosiinussa Yhdysvaltain ja Englannin kanssa, olemaan näiden kahden hyvässä ja turvallisessa seurassa. Siis sama toimintalinja, jota olen ennen kuvaillut toisten suurkysymysten yhteydessä.

Kun Hooverin ehdotus tuli yllättävänä tiedoksi, saatiin taas heti nähdä, miten kovassa kurissa fascismi pitää maan yleisen mielipiteen ilmaisuja. Yksityishenkilöinä italialaiset eivät suinkaan olleet ihastuneita Hooverin ehdotukseen, vaan päinvastoin taipuivat pitämään liiallisena jalomielisyytenä tuollaisen lahjan antamista "voitetulle maalle". Huolta synnytti tietysti sekin, että jännittyneessä finanssitilanteessa Italian osalle tuleva tappio, sen omien sotavelkasuoritusten ja korvaussaatavain eroitus sen hyväksi, oli raskas kantaa, vaikka se ei olekaan kuin mitätön osa esim. Ranskan menetyksestä. Näistä mielipiteistä ei kuitenkaan näkynyt mitään julkisuudessa. Hallitus harkitsi kantaa, joka sen oli omaksuttava. Se määrättiin pian, ja sitten ei katkeruus enää saanut esiintyä. Voi tuntua tarpeettomalta tällainen ankaruus, mutta sen ymmärtää italialaiselta kannalta, sillä yhdenkin soraäänien esiintyminen olisi heikentänyt hallituksen ylevän eleen vaikutusta,

ja italialaiselle ele on tärkeä. Kun Ranska epäröi ja teki ehtoja, kävi Italialle sitä selvemmäksi, että sen oli kiinnitettävä huomiota itseensä päinvastaisella menettelyllä. Älköön kuitenkaan totuuden nimessä unohdettako, että Mussolini oli itse aikaisemmin puhunut Yhdysvaltain väliintulon toivottavuudesta taloudellisen tilanteen selvittämiseksi maailmassa, vaikka hän tuskin oli silloin ajatellut sitä mahdollisuutta, ettei Italia tästä väliintulosta ollenkaan hyötyisi vaan päinvastoin joutuisi kärsimään siitä vahinkoa.

Ensi ajatus oli tšekäläisessä hallituksessakin, että Saksan hyväksi tehtävä uhraus ansaitsi tulla sidotuksi joihinkin poliittisiin ehtoihin, nimenomaan sitoumukseen luopua "Anschlussista", jota Italia on yhä enemmän oppinut pelkäämään. Mutta kun oli pääsätävä Ranskasta niin loitolle kuin mahdollista, alleviivattava eroitusta, oli suostumus annettava nopeasti ja ehdotta. Niin Italia tekikin ja ehti kuin ehtikin Englannin rinnalle Hooverin ehdotuksen hyväksymisessä, Englannin, jolle hyväksyminen ei merkinnyt juuri mitään menetystä, ellei emämaan ja dominioiden rahasuhdetta oteta huomioon. Italian lehdistö onkin yksimielisesti näin selittänyt ja siten saanut maansa hallituksen menettelylle yhä enemmän mairittelevaa hohdetta.

Edelle Englannistakin oli ehdittävä ja siksi pantiin Hooverin suunnitelma pikaisesti voimaan Italian omiin sotakorvaussaataviin nähden, samalla kuitenkin pitäen sen omat suoritukset valmiina. Kun tämä oli tapahtunut, oli tehty, mitä voitiin, ja odotettiin tulosta. Kahdessa muodossa tulokset olivat piah näkyvissä. Oli tilaisuus vahingoniloisesti seurata Parisin sitkeitä neuvotteluja, jotka pinnallisesti katsoen näyttivät uhkaavan saattaa Hooverin suunnitelman vaaraan ja

eristää Ranskan. Toisaalta voitiin korjata runsas sato mielisteleviä lausuntoja, joita julaistiin Saksan, Yhdysvaltain ja Englannin lehdissä. Voidaanko tämä menestys joskus muuttaa realistisemmiksi arvoiksi, se on toinen, vielä vast^asta vailla oleva kysymys. Toivokaamme kuitenkin.

Ranskan ja Yhdysvaltain neuvottelu saatiin lopulta onnelliseen päätökseen, eikä Ranska suinkaan näyttänyt joutuneen kansainvälisesti epäedulliseen valoon senvuoksi, että se oli sitkeästi etujaan valvonut. Tämän jälkeen ei vain Ranskassa vaan vielä selvemmin Englannissa esitettiin mielipide, jonka esille tuomiseen, niinkuin sanoin, Italialla olisi ollut hyvä halu, nimittäin se, että Saksan tulisi osaltaan osoittaa ansaitsevansa toisten sille osoittaman myötätunnon luopumalla eräistä velkojavaltioita hermostuttavista toimenpiteistään. Italia oli äänekkäästi alleviivaamalla ehdotonta suostumistaan Hooverin suunnitelmaan menettänyt tilaisuuden enää ottaa osaa tähän poliittiseen keskusteluun, sillä eihän se toki voinut vaatia sitäkään, että Saksan pitäisi rauhassa saada pyrkiä esim. Anslussiin.

Kun aivan viime aikoina maailman huomio äkkiä kiintyi Saksan finanssihätään, jonka torjumiseen Hooverin suunnitelma ei enää riittänyt vaan tarvittiin suurta kansainvälistä lainaa, jäikin Italia taas syrjään käytännöllisistä keskusteluista. Siitä asiasta neuvottelivat Parisissa Yhdysvallat ja Englanti, mutta Italia ei. Sehän on luonnollista, sillä vaikka Italia on äskettäin voinut myöntää vasallivaltiolleen Albanialle kymmenkunnan miljoonaa vuodessa muutamien vuosien ajaksi, ei siitä voi olla apua silloin, kun on kysymys miljardien lainasta Saksalle. Rahavalta on noilla kolmella, jotka jo ovat suuria. Ja saatiin todeta, että keskeisenä on taas

Ranska, jota toiset eivät halua eivätkä voi jättää sivuun, kun on kysymys niin suurista rahatoimista. Kun keskustelu tästä oli kiihkeimmillään, täytyivät Italian lehdet riidasta paavin kanssa, jota koskeva keskustelu oli paavin viimeisen ensyklikan johdosta laskettu vapaaksi Italian lehdillekin. Merkille pantavaa kuitenkin on, että Saksan kysymyksen tässä vaiheessa italialaisten keskuudessa kyti epäluulo, että Berlinistä kaikuvat hätähuudot ovatkin spekulatioita, ja varsinkin oli merkittävää se, että tällä kertaa epäluulo pääsi varovasti esille lehdissäkin. Tribuna uteli, eikö Saksan rahakriisi voi olla ilmaus määrätystä tahdosta olla kykenemätön korvausmaksujen suoritukseen. Messagero kehoitti varovaisuuteen Reichsbankin vaatimuksiin nähden. Mutta niinpä olivatkin hitleriläiset olleet varomattomia ja puhuneet eräistä irredenttavaatimuksista Ylä-Adigella, jotka italialaisia hermostuttavat. Jotain näkyväistäkin syytä oli siis ranskalaisilla lehdillä käsittää, että Italia oikeastaan on lähellä Ranskan vaatimusta jonkunlaisista ennakkotakeista. Puolivirallisesti Giornale d'Italia kuitenkin samaan aikaan suosittelee Hooverin suunnitelman pikaista täydellistä voimaansaattamista olettaen sen voivan antaa riittävää apua Saksalle. Italia on valmis, huomautti se, ottamaan osaa kaikkeen, mikä tarkoittaa Hooverin suunnitelman tulosten laajentamista. Osanotosta lainnanantoon lehti tietenkään ei voinut puhua. Italian täytyy sen suhteen pysyä syrjässä. Kun edellinen oli jo kirjoitettu, tuli tiedoksi että Parisissa olikin muistettu Italiaa ja kutsuttu Grandi mukaan lainakeskusteluihin. Mistä aloite on tullut tällä kertaa, ei luonnollisesti ole tiedossa, mutta kun Grandin juuri näinä päivinä on matkustettava Parisin ohi Lontoon ulkoministerikonferenssiin, olisi ollut enemmän kuin töykeää, jos nuo toiset eivät, oltuaan jo eräitä päiviä koolla Parisissa, olisi tätä seikkaa huomanneet.

Kun Brüning tunnetussa radiopuheessaan tarjoutui saapumaan Pariisiin Ranskan hallituksen kanssa käsittelemään näitä kahta maata koskevia kysymyksiä, herätti Italiassa tyytymättömyyttä, että se oli taas jäämässä unohdetuksi. Saksalaiset hallitusmiehet siis menisivät Lontoon jälkeen Pariisiin mutta ei Roomaan. Tyytymättömyys pilkahti heti esiin Tribunassa, joka myrkyllisesti letkautti Brüningiä siitä, että hän puhuu liikoja radioon. Sen enempää ei, mutta se oli tarpeeksi. Pian tämän jälkeen tiedoitettiin, että Brüning tietysti oli aikonutkin tehdä matkan myös Roomaan. Ulkomaisissa lehdissä olen nähnyt väitettävän, että aloite oli tullut Italian hallituksesta. Se on kielletty ja varmastikin hyvällä syyllä, sillä diplomatian langat eivät tällaisissa asioissa ole noin karkeasti näkyvissä. Italian hallitus ei tietysti ole pyytänyt tätä visiittiä, mutta Schubert on liian ovela diplomaatti ollakseen heti käsittämättä, mikä virhe oli tapahtumassa. Roomassa käynti on tietysti niillä edellytyksillä, joiden vallitessa se päätettiin, pelkästään kohteliaisuuskäynti, sillä Saksan ja Italian välillä ei ole nykyisin niin pakottavan tärkeitä keskustelunaiheita. Saksallehan Italia on vain arvokas murinsärkijä Ranskaa vastaan. Mutta edellytykset saattavat muuttua siihen hetkeen mentäessä, jolloin tämä käynti todella tapahtuu.

Se seikka, että Stimson aloitti Europanmatkansa niinsanoakseni loppupäästä tullen ensiksi Roomaan, oli viisas toimenpide, sillä se sisälsi Italiaa kohtaan huomaavaisuuden, joka muuten olisi ollut vaikeasti osoitettavissa. Hooverin suunnitelman pikainen ehdoton hyväksyminen ja ensimmäisenä voimaansaattaminen ansaitsi toki tämän. Sitäpaitsi olisi ollut tyhmää Yhdysvaltain hallituksen puolelta, ellei se olisi rientänyt vakuuttamaan itselleen aulista liittolaista Europasta valmistautuessaan yhä painokkaammin vaikuttamaan tämän maanosan sisäis-

ten asiain järjestämiseen. Italialaisten tunnetun erinomaisen vieraanvaraisuuden lisäksi vaikuttivat edellisestä selviävät poliittiset syyt siihen, että Stimsonin oleskelu Roomassa tuli sellaiseksi riemukuluksi kuin se tuli. Jos on Englannissa luotu uusi diplomaattisen toiminnan muoto, hallitsevien ministerien week-end-kohtaukset, niin on Italia löytänyt vielä uudet ulkonaiset puutteet tälle toiminnalle, nimittäin hallitsevien ministerien keskustelut merellä moottoriveneessä. Sellainen keskustelu tapahtui täällä Nettunon edustalla pääministeri Mussolinin moottoripurressa, johon Stimson itsensä soudatti. Siellä ei ainakaan ollut pelkoa syrjäisten korvista, sillä purressa oli vain yksi merimies.

Kaikista virallisista ja yksityisistä vakuutuksista päätäten, on yksimielisyys Stimsonin ja Italian hallituksen välillä ollut täydellinen ja ehdoton. Keskustelujen tärkein osa on koskenut aseidenriisuntakysymystä. Näyttää siltä, että Italian hallitus on antanut sitovia ja pitkälle ulottuvia lupauksia. Tunnetaanhan jo Mussolinin juuri näiden keskustelujen jälkeen antama vakuutus, että Italia tyytyy vaikka 10.000 pistimeen. On tietysti osattu antaa oikea merkitys myöskin sille ehdolle, jonka hän tähän liitti, nimittäin, ellei millään muulla maalla ole niitä 15.000. Tämä kanta ei lupaa oikein hyvää vastaisista käytännöllisistä keskusteluista aseiden riisuntakysymyksessä, mutta lienee syytä uskoa Yhdysvaltain valtiomiehet siksi viisaiksi, etteivät pidä mahdollisena Italian pääsemistä tätä yksinkertaista tietä Ranskan kanssa siihen täydelliseen sotavoimain tasaveroisuuteen, johon se ei ainakaan hyvin pitkään aikaan pääse aseistuksen ollessa rajoittamattomana. Tietysti olisi hyvä, jos aseiden riisunnassa noin yksinkertainen matematiikka loisi normit, mutta pelkään, ettei ole oikeutta olla niin optimistinen.

Samalla kun siis Italian hallituksen suhtautuminen "Hooverin suunnitelmaan" ja muihin siihen liittyviin kysymyksiin, antaa

oivallista valaistusta tämän maan ulkopolitiikan pyrkimyksiin
ja menettelytapoihin, heittää se varjoaan eteenpäinkin.

•
• • •

(Suomen Rooman-lähetystön raportti N:o 5, 1931. - 18 p. heinäkuuta.)

Pommeja.

Fascismin viholliset näyttävät viime aikoina yrittäneen entistä vilkkaampaa toimintaa ja ovat alkaneet turvautua pommeihin. Tulokset ovat huonot, niin että tämän muodon saanut taistelu on lapsekasta. Joko niillä ei ole saatu mitään vahinkoa aikaan tai on surmattu joku viaton velvollisuuttaan täyttävä virkailijapoloinen.

Keväällä räjähti Genuassa ulkosalla jokunen vähäpätöinen pommitekele saamatta aikaan mitään vahinkoa. Niistä ei täällä edes lehdissä mainittu. Sitte saapui Italiaan eräs ulkomailta siirtolaisena elänyt italialainen, Sardiniasta kotoisin oleva anarkisti, Schirru, joka pääsi Roomaan saakka ja onnistui oleskelemaan täällä eri hotelleissa pari viikkoa vaanimassa tilaisuutta heittää kaksi mukanaan tuomaansa pommia, joista toinen oli thermospulloon kätketty, Mussolinia vastaan. Hän joutui lopulta kiinni ja kärsi kuolemanrangaistuksen erikoistuomioistuimen tuomion nojalla. Tämä oli täällä julkinen asia ja oikeudenkäynnistä kerrettiin laajasti, Fascistien piirissä vaikutti jonkunverran hälyyttävästi, että Schirru oli näin kauan onnistunut oleskelemaan Roomassa joutumatta kiinni, ja niinpä hänen yrityksellään oli sikäli merkitystä, että se tehosti valvontaa ja varsinkin fascismin Ducen suojelemista.

Parisen viikkoa sitten räjähti eräällä Rooman tavara-asemalla pommi, joka oli kätketty Ranskasta tulleen tavaravaunun tavaralaatikoiden sekaan. Se ei nähtävästi ollut tarkoitettu räjähtämään kuljetuksen kestäessä, koska oli varustettu laitteella, joka räjäytti sen vasta purettaessa. Siis oli ennakolta laskettavissa, että se oli oleva vaarallinen vain joillekin tullivirkkamiehille, sillä pitihän pommin lähettäjän voida hel-

posti saada selville, missä ulkomailta tulevat suletut tavaravaunut avataan tullikäsittelyä varten. Kaksi tullivirkkailijaa sai surmansa. Juuri samaan aikaan tapahtui tätä suuresti muistuttava pommiräjähdyks Jugooslaviassa, niin että näiden attentaatien lähtökohta näyttää olevan sama. Asiaa koskevissa tutkimuksissa ehkä ilmenneistä seikoista ei vielä ole annettu tietoja.

Ulkomaalaisiin lehtiin näkyi sitten leviävään tietoon, että oli suunniteltu murhayritystä Italian kuningasta vastaan Milanon uuden rautatieaseman avajaisissa. Toiset väittivät, että aiheet koskivat Mussolinia, jonka muka piti saapua avajaisiin. Mikäli tiedetään, ei kuningas ollut aikonutkaan saapua tuohon juhlallisuuksiin eikä Mussolini liioin. Avauksen suoritti kulkulaitosministeri. On vaikea sanoa, oliko tšekäläisillä viranomaisilla todella vihiä jostakin attentaatiaikomuksesta tuossa tilaisuudessa vai ryhdyttiinkö vain yleensä varovaisuustoimenpiteisiin, mutta Suomenkin lähetystö sai päivää ennen avajaisia kirjallisen ilmoituksen, ettei avajaispäivänä ollut sallittua tehdä lentoa Milanon kohdalla.

Nämä suunnittelut tai suoritettut terroristiset teot eivät horjuta fascistista järjestelmää. Italiassa itsessään ne eivät ole herättäneet mitään mielenkuohuakaan paitsi ehkä fascistien keskuudessa sikäli että heidän valppautensa on lisääntynyt. Esimerkkinä mainittakoon, että tavaravaunussa tapahtuneen räjähdysten jälkeen Roomaan johtaville teille kaupungin porteillemme ilmestyi vahvistetut miliisivartioiden pitämään silmällä auto liikennettä.

Eilen ilmoittivat lehdet kuitenkin eräästä pommiräjähdyksestä, joka herätti tavallista paljota suurempaa huomiota. Vatikaanin Pyhän Pietarinkirkkoon oli toissapäivänä ilmestynyt eräseen rippituoliin kätkeyty pommi, joka kuitenkin kirkon sulke-

misen edellä tapahtuneessa tarkastuksessa keksittiin. Vatikaanin miliisipäällikön toimesta ja paavin luvalla se sijoitettiin yöksi Vatikaanin puutarhaan sellaiseen paikkaan, jossa se ei voinut missään tapauksessa saada aikaan vahinkoa. Tarkoitus oli tutkia sitä seuraavana päivänä, mutta yöllä se paukahti. Se oli siis ilmeisesti ollut varustettu räjähtämään yöllä tyhjässä kirkossa ja siis tuottamaan vain aineellista vahinkoa.

Tevere-lehti väitti heti, että tämä pommiattentaatti oli fascistien vihollisten provokatorinen teko, tarkoitettu kiihoittamaan koko maailmaa fascisteja vastaan hetkellä, jolloin fascismin ja Vatikaanin suhteet ovat tunnetusti kireät. Giornale d'Italia, joka eilen illalla lausui tapauksesta mielipiteensä, ei syytä ketään, ainoastaan jyrkästi tuomitsee ilkiteon, joka olisi voinut tehdä suurta vahinkoa koko maailmassa kuuluisalle ja Italian kansan kunnioittamalle temppelille. Vielä ei ole tietoa, onko mitään mahdollisuutta päästä selville syyllisistä, senjälkeen kun pommi itse tuhoutui, ja niinpä ovat kaikki syyttelyt ja arvostelut perustetta vailla. Vatikaanin porteilla on heti pantu toimeen ankara valvonta. Yleensä on siis Rooman rajain sisällä nykyisin vallalla eräänlainen tehostettu suojelustila.

Roomassa, 18. p. heinäkuuta 1931.

Luigi Storti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/10.

ASIA:

Ministeri Artoin raportti no 5.

Rouva.

28/10-31.

Rooma, lokakuun 28 p:nä 1931.

N:o 790.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
11/16/31		
4/11-31	2	UWL
ALUE	ALUE	ALUE
5	C10	

Herra Ministeri,

Saan täten kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, lähettää raporttini N:o 5, jonka otsikona on:

Fascismin sisä- ja ulkopolitiikan toiveita, saavutuksia ja pettymyksiä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisten kunnioitukseni vakuutus.

Pietari Aht.

Vapaaherra A. S. YRJÖ-KOSKINEN,
Suomen Ulkoasiainministeri,
Helsinki.

	11 161	1334
4/11-31		
5	C10	

Suomen Roomanlähetystön

raportti.

N:o 5, 1931.

Fascismin sisä- ja
ulkopolitiikan toi-
veita, saavutuksia
ja pettymyksiä.

Fascismi lähtee näinä päivinä kymmenennelle ikä -
vuodelleen ja aloittaa nyt jo pitkän sarjan juhlallisuuksia, jotka
vähitellen huipentuvat suurin kymmenvuotisjuhliin ensi vuoden loka-
kuussa. Itsestään kiintyy siis ajatus tämän regiimin toiveisiin,
saavutuksiin ja pettymyksiin. Mutta ensin on syytä huomauttaa erääs-
tä yleisnäkökohdasta, joka kyllä itsessään on varsin luonnollinen,
mutta sen pahempi usein unohdetaan.

Fascismin toiminnan tarkkaamisessa ja arvioimisessa
on vaikea eliminoida henkilökohtaisten mielipiteitten, jopa tunteit-
tenkin vaikutus puoleen tai toiseen. On aina vaara tarjona, että
se, joka mielipiteiltään ja henkisesti rakenteeltaan taipuu fascis-
min ihailmiseen, pitää erinomaisena ja sellaisenaan kaikkialle mal-
liksi kelpaavana, mitä täällä näkee, sekä sulkee silmänsä sellai-
selta, joka saattaisi hänet kiusaukseenkaan käyttää arvostelua. Mi-
nulla oli pieni, mutta kuvaava esimerkki tästä eräässä kansalaises-
sani, joka italialaisen hänelle yksityisessä keskustelussa mainitessa
siitä urkinnasta, jota täällä harjoitetaan, heti tukki puhetoveril-
taan suun vastaamalla työkeästi: sitä minä en usko. Kuitenkin on
minulle sattanut, että esim. eräs fascistimerkkiä rinnassaan kanta-
va italialainen alkoi ravintolapöydässä kertoa jotain poliittista,
mutta huomattuään tarjoilijan lähestyvän kuiskasi: odottakaa hetkinen,
nuo ovat kaikki urkkijoita. Toiseen äärimmäisyyteen joutuu se, joka
sovittaa Italian olojen ja fascismin arvostelemiseen omia kokonaan
toisenlaisissa yhteiskunnallisissa oloissa kehittyjä ja fascismille
vihamielisiä mielipiteitään. Hän näkee tietysti kaikessa täällä vain
huonoa ja ivattavaa. Ja kuitenkin on myönnettävä - maailma näyttää

alkavan myöntää sen yhä laajemmin ja selvemmin - että fascismi pantuaan kovin kourin toimeen vallankumouksen ja sitä ankarasti ylläpitäessään on tämän maan olojen järjestämiseksi, sisäisen rauhan luomiseksi ja elämän elvyttämiseksi saavuttanut tuloksia, joilta ei voi kieltää merkitystä, toteuttanut sellaisia hyviä suunnitelmia, joihin ei vielä ennen vallankumousta oltu alettukaan pyrkiä. Siihen tulee vielä lisäksi alkanut ja osittain jo tuloksia näyttävä maan kansainvälisen arvon kohottaminen. Mitä sisäisiin oloihin tulee, tahdon vedota esim. siihen, mitä minulle ovat sanoneet Italiassa pitkiä aikoja, siis jo ennen vallankumousta, eläneet ulkomaalaiset, jotka eivät tšekäläisissä sisäisissä kysymyksissä halua pitää "suden eikä lampaan puolta" ja joista eräs tällä hetkellä erityisesti miellesäni oleva itse vakuutti olevansa tai ainakin oaleensa sosialidemokraatti. Voidaan tietysti asettaa kysymykseen, eikö Italian kanssa ole tästä hyvästä joutunut maksamaan liian kallista hintaa menettäessään monet "oikeuksistaan ja vapauksistaan", mutta se on kysymys, josta nykypolvi ei voi päästä yksimielisyyteen, koska vastaus kunkin osalta perustuu subjektiivisiin edellytyksiin. Se, joka pitää esim. vallassa olevien julkisen arvostelun vapautta itsessään suoremman arvoisena kuin sanokaamme työrauhaa ja ulkonaista järjestystä maassa, on tietysti heti selvillä vastauksesta, mutta ei ole sanottu että tämä kaaviomainen vastaus osuu aivan oikeaan. Vasta historia voi määritellä, kuinka syvästi onnettomia olivat ne sisäiset olot, joista fascismi versoi; ja kuka voi nykyhetkellä ottaa vastataksaan kysymykseen, olisiko Italia ilman fascismia paremmin selviytynyt silloisesta sekasortoisesta tilastaan; ja varsinkin, olisiko se selviytynyt vähemmillä veriuhereilla kuin fascismin kautta on aiheutettu. Tekee mieleni tässä yhteydessä mainita, mitä eräs sveitsiläinen sanomalehtimies kertoi keskustelusta, joka hänellä jokunen vuosi sitten oli ollut Mussolinin kanssa ja jossa tämä Sveitsin oloja tarkoittaen sanoi: te ette tarvitse fascismia, sillä olette omin keinoin päässeet siihen kansan onneen, johon meidän täytyy pyrkiä omaa tietämme. "Kansan onni" voidaan käsittää monella tavalla, ja fascismi sen käsittää omallaan. Tätä käsitystä ja keinoja, joilla sitä pyritään saavuttamaan, arvosteltaessa on otettava huomioon Italian olot, kansanluonne ja historialliset edellytykset. Kaikkein vä-

alkavan myöntää sen yhä laajemmin ja selvemmin - että fascismi pantuaan kovin kourin toimeen vallankumouksen ja sitä ankarasti ylläpitäessään on tämän maan olojen järjestämiseksi, sisäisen rauhan luomiseksi ja elämän elvyttämiseksi saavuttanut tuloksia, joilta ei voi kieltää merkitystä, toteuttanut sellaisia hyviä suunnitelmia, joihin ei vielä ennen vallankumousta oltu alettukaan pyrkiä. Siihen tulee vielä lisäksi alkanut ja osittain jo tuloksia näyttävä maan kansainvälisen arvon kohottaminen. Mitä sisäisiin oloihin tulee, tahdon vedota esim. siihen, mitä minulle ovat sanoneet Italiassa pitkiä aikoja, siis jo ennen vallankumousta, eläneet ulkomaalaiset, jotka eivät tšekäläisissä sisäisissä kysymyksissä halua pitää "suden eikä lampaan puolta" ja joista eräs tällä hetkellä erityisesti miellesäni oleva itse vakuutti olevansa tai ainakin oaleensa sosialidemokraatti. Voidaan tietysti asettaa kysymykseen, eikö Italian kansa ole tästä hyvästä joutunut maksamaan liian kallista hintaa menettäessään monet "oikeuksistaan ja vapauksistaan", mutta se on kysymys, josta nykypolvi ei voi päästä yksimielisyyteen, koska vastaus kunkin osalta perustuu subjektiivisiin edellytyksiin. Se, joka pitää esim. vallassa olevien julkisen arvostelun vapautta itsessään suoremman arvoisena kuin sanokaamme työrauhaa ja ulkonaista järjestystä maassa, on tietysti heti selvillä vastauksesta, mutta ei ole sanottu että tämä kaaviomainen vastaus osuu aivan oikeaan. Vasta historia voi määritellä, kuinka syvästi onnettomia olivat ne sisäiset olot, joista fascismi versoi; ja kuka voi nykyhetkellä ottaa vastataksaan kysymykseen, olisiko Italia ilman fascismia paremmin selviytynyt silloisesta sekasortoisesta tilastaan; ja varsinkin, olisiko se selviytynyt vähemmillä veriuhereilla kuin fascismin kautta on aiheutettu. Tekee mieleni tässä yhteydessä mainita, mitä eräs sveitsiläinen sanomalehtimies kertoi keskustelusta, joka hänellä jokunen vuosi sitten oli ollut Mussolinin kanssa ja jossa tämä Sveitsin oloja tarkoittaen sanoi: te ette tarvitse fascismia, sillä olette omin keinoin päässeet siihen kansan onneen, johon meidän täytyy pyrkiä omaa tietämme. "Kansan onni" voidaan käsittää monella tavalla, ja fascismi sen käsittää omallaan. Tätä käsitystä ja keinoja, joilla sitä pyritään saavuttamaan, arvosteltaessa on otettava huomioon Italian olot, kansanluonne ja historialliset edellytykset. Kaikkein vä-

himmin saa fascismia arvostella sen mukaan, mitä luulee seuraukseksi, jos tätä italialaista esimerkkiä yritettäisiin seurata arvostelijan omassa kotimaassa.

Fascismin toiminta päämääränsä saavuttamiseksi on erittäin kiihkeä sekä sisä- että ulkopoliittisesti, sillä se tietää päämääränsä suuriksi ja se myöskin tuntee sekä sisäiset että ulkonaiset vaikeudet raskaiksi, sekä sovittaa toimintansa sen mukaan. Se on despotiaa, mutta täytyy antaa tunnustus, että sitä voidaan sanoa "valistuneeksi despotiaksi". Tietysti on se käyttänyt jyrkkiä menettelytapoja, tietysti voidaan sen kulkeman tien ohesta poimia esimerkkejä teoista, jotka eivät ole puolustettavissa, mutta vallankumous on vallankumous, pakkovalta on pakkovalta. Sisäpoliittisesti fascismi on ottanut ohjelmaansa tehtäviä, jotka ovat nykyaikaisen valtiotaidon kaikkein vaikeimpia ja raskaimpia. Nehän tunnetaan. Ei enempää eikä vähempää kuin sosialisen kysymyksen ratkaiseminen luomalla rauha ja tasapaino työläisten ja työnantajain välille, sekä toiseksi itsenäisen, vakavaraisen talonpoikaissäväestön luominen. Näiden suurten tehtävain rinnalla on kosolta pienempiä, vaikka itsessään hyvin tärkeitä ja vaikutusrikkaita tehtäviä, kuten kansan terveydenhoidon edistäminen, johon nähden jo voidaan viitata hyvin huomattaviin saavutuksiin, suuriin parantoloihin ja sairaaloihin, elpyneeseen urheiluharrastukseen, kalliisiin ja mahtaviin vesijohtotöihin, y.m. Voidaan mainita teiden kunnostaminen, joihin nähden Italia on tunnetusti kohonnut hyvin korkealle tasolle, nimenomaan fascismin aikana ja sen harrastuksesta. Näihin suuriin asioihin ei ole tilaisuus tässä lähemmin kajota. Haluan kuitenkin tässäkin yhteydessä mainita eräistä sanoista, jotka minulle lausui koko lailla tunnettu italialainen sosialidemokraatti - hän pitää itseään vieläkin sosialidemokraattina - . Työväenkysymystä fascismi ei ole voinut eikä voi ratkaista, niin hän väitti, mutta sen toiminta maanviljelyksen ja maalaisväestön hyväksi on suurta ja tunnustusta ansaitsevaa, ja se juuri selittää, miksi hän itse katsoi voivansa vielä oleskella Italiassa ja työskennellä täällä. Tämä oli mielestäni merkittävää, sillä näiden sanojen lausuja on kunnioitettava ja älykäs mies. Sosialidemokratilta, vaikka viisaaltakin, ei tietysti voinut odottaa tunnustusta fascismille sen yrityksistä pääoman ja työn välisen ristiriidan sovittamiseksi - eihän pidä ke -

neltäkään vaatia liikoja. Sitäpaitsi on varmasti ennenaikaista ke-
nⁿneään muodostaa vakaumusta siitä, onko fascismi tässä suhteessa sa-
nut pysyväisiä tuloksia. Ulkonaisesti vallitsee maassa rauha enkä us-
ko, että tämä on ainoastaan poliisitoimin aikaansaatus hiljaisuutta.
Fascismi on epäilemättä temmannut mukaansa työväestöä ja entisiä so-
sialidemokraattejakin. Minulla oli jo viime keväänä itselläni tilai-
suus olla läsnä eräässä seurassa, jossa olin ainoa ulkomaalainen ja
joka pääasiallisesti oli muodostunut pienistä liikkeenharjoittajista,
konttoristeista, liikeapulaisista y.m.s., näistä monet entisiä sosia-
listeja. He puhuivat kiihkeästi fascismin ylistykseksi ja yksityi-
sessä keskustelussa saattoi todeta, miten esim. eräs nykyinen kan-
sanedustaja, entinen sosialisti, asetti fascismin ja kapitalismin
toistensa vastakohtaksi, joten hänen siis ei, fascistiksi muuttuessaan,
ollut tarvinnut kirkkää pois kaikkea sosialidemokratista periytynyttä
ajatustapaa. Luopioita ja onnenonkijoita, sekavia ajatuksiltaan, sano-
nee joku. Ihmisten suuri enemmistö on sellaista, ja antavathan he
toki nyt fascismille aivan yhtä arvokkaan tuen kuin he näine omi-
naisuuksineen ennen antoivat sille regimille, jonka fascismi kukis-
ti.

Maanviljelyksen edistämiseksi fascismin toiminta on aivan epäi-
lemättä ollut menestysrikasta. Sen tarkoituksena ja päämääränä on Ita-
lian omavaraisuus tällä alalla. Ihailua ansaitsevat ne saavutukset,
joihin on päästy Rooman kampanjan, Pontinisten soiden ja muiden en-
nen hedelmättömien, osaksi vaarallisina malariapesinä olleiden seutu-
jen saattamisessa viljellyiksi. Rooman liepeillä olevan Bonifia Mac-
caresen työkenttiä olen itse nähnyt ja tänä syksynä vietetyssä
"Sagra dell'uva"-juhlassa (rypälejuhlassa) saattoi havainnollisesti todeta,
mihin merkittävään tulokseen on päästy kolmen vuoden työllä. Itali-
aan on fascismi luonut toimeliaisuuden ja ahkeruuden, jossa kyllä
vieläkin on parantamisen varaa, mutta joka kaikissa tapauksissa on jo
tehnyt epäoikeutetuksi italialaista laiskuutta kuvaavan sananparren
"dolce far niente".

kaiken tämän ohella on tyytymättömiä, se on varma, eivätkä nämä kaikki suinkaan ole emigrantteina ulkomailla vaan täällä kotona. Raskaasti painaa pakkopaita, johon fascismi on sitonut kansalaisten vapaan ajatustenvaihdon. Mutta täytyy varoittaa suuremman karsimuksesta, sillä tulee muistaa ne historialliset vaiheet, joita italialaiset ovat läpikäyneet vuosisatojen aikana hajanaisessa, pikkuvaltoihin jaetussa, diktaattorien, ~~ja~~ despoottien, vallanastajien ja ulkomaalaisten ruhtinaiden hallitsemassa maassa. Siinä lyhyenä aikana, joka on kulumut Italian yhdistämisestä, ei kansalaisvapauksien merkitys ole voinut syöpyä syvälle tämän kansan suuriin joukkoihin eivätkä he "kärsi" niiden menettämisestä. Harvalukuinen sivistynyt parhaimmisto (tämä ei/ole/ suinkaan sama kuin se syntyperäilylmistö, jota Italia on niin tulvillaan) siitä kärsii. Muut kärsivät korkeintaan siitä, että ovat pakoitettut vain keskusteluissa luotettavimpien ystäväinsä kanssa tuomaan julki italialaisten keskuudessa niin kovin pitkälle kehittyneen taipumuksen kateuteen, ^aalsrepimiseen ja halventamiseen eivätkä voi päästää näitä ominaisuuksia julkisuudessa riehumaan. Alentavalta tuntuu useille eläminen tiukan valvonnan ja urkinnan alla, mutta kuinka suuri osa kansan massoista oikeastaan tästä mitään omakohtaisesti tuntee? Tarkalleen on tietysti mahdoton kenenkään tietää, miten laaja tyytymättömyys on. Kun se ei pääse missään kiteytymään eikä mihinkään keskittymään, on se laadultaan hyvin kirjavaa ja haparoivaa. Toinen moittii sitä, mitä toinen pitää etuna. Toinen on katkera fascismille sen vuoksi, että se tuhlaa valtion varoja esim. fascistimiliisin ylläpitämiseen, mutta toinen, joka on yhtä vähän fascisti kuin edellinen, sanoo, että he italialaiset, suuret joukot, sallivat fascismin jatkua niin kauan kuin se kykenee hoitamaan maan asioita yhtä hyvin kuin joku toinen, ja että he tekevät tämän tietäen, että fascistinen regimi sittenkin on maalle halvempi kuin joku edellinen.

Tässä viimeainituksessa on hyvin paljon perää, nimittäin siinä, että fascismin oleminen riippuu siitä, missä määrin se menestyy. Arvostellaan ja moititaan, mutta alistutaan, vieläpä pohjimmiltaan mielelläänkin, niinkauan kuin järjestys ja turvallisuus säilyy ja jokapäiväisen elämän edellytykset ovat siedettävät. Todelli-

suudessa on jokapäiväinen elämä Italiassa rauhallisempaa kuin useimmissa muissa maissa, eikä pula ole itse asiassa sen raskaampaa kuin muuallakaan. Tällä hetkellä ovat elämän taloudelliset edellytykset yleensä etualalla periaatteellisten edellä, ja loppujen lopuksi jokainen valtiollinen järjestelmä on vakava ja pysyvä vain sikäli kun se kykenee kansalaisten elämän ehdot tyydyttämään, suomaan turvallisuutta ja leipää. Tästä riippuu fascisminkin tulevaisuus enemmän kuin niiden tyytymättömien aineiden tahdosta, joita on sekä kotimaassa että ulkomailla.

Ellei maailmanpulaa olisi tullut, olisi fascismi ja Italia varmasti huomattavasti hyötynyt siitä sisäisestä rauhasta ja työvapaudesta, jota fascismi maassa ylläpitää ja joka on tärkeä tekijä sellaisenaan, huolimatta keinoista, joilla se on saatu aikaan. Pula on menestystä ehkäissyt, mutta, kuten sanottu, tilanne ei ole pahempi kuin muuallakaan, ehkäpä parempikin, sillä fascistinen diktatuuri on häikäilemätön ja tämän mukaisesti menestyksellinen ehkäistessään eräitä ilmiöitä, jotka useimmissa muissa maissa ovat saaneet häiriötä aikaan, esim. yksinkertaisesti keinottelua. Jos täällä tulee tiedoksi, ettei hallitus salli pääoman pakoa maasta, niin vähiin supistavat yritykset siinä suhteessa. Kieltämättä fascismissa myöskin on paljon tervettä sosialista vaistoa. Tarvitsee vain viitata siihen, että huolimatta valtion vaikeasta rahallisesta asemasta työttömyyden torjumiseksi järjestettäviin töihin on myönnetty 3 miljoonaa 600 miljoonaa liiraa. Regimi on siis viisaasti älynnyt työttömyyden hirvittävän vaarallisuuden, jota ei poliisitoimin kyetä torjumaan. Tämä toimenpide on muutenkin fascismin kuvaava osoitus siitä, että se pyrkii pitämään huolta huono-osaisistakin kansalaisista, josta on muitakin esimerkkejä - harvassa maassa luullakseni pidetään niin hyvää huolta sotainvaliideista. Tässä fascismin kuvaavassa piirteessä ilmenee, miten viisas taktikko Mussolini on, tai sanoisimmeko positiivisemmin sen osoittavan, ettei hän ole unohtanut, mitä hän ^{on/} yhteiskunnallisista kysymyksistä oppinut työskennellessään niiden parissa entisenä sosialidemokraattina.

Vaikeampi tällä hetkellä on tietää, mistä fascismi on ottava noin suuret summat valtion maiden raskaiden menojen lisäksi. Jotkut ennustavat, että tullaan pakotetuksi turvautumaan

finanssitoimiin, jotka eivät ole muuta kuin huonosti naamioitua inflatiota. Mutta varmana saa pitää, että fascismi tekee kaikkensa tätä välttääkseen. Helppoa ei tule olemaan myöskään pysyä kaikella fascistisella mahtipontisuudella julistetussa päätöksessä ylläpitää liiran kultakantaa. Valtion tulojen vajaus oli syyskuun lopussa 521 miljoonaa liiraa. Kuukausi sitten toimeenpantu tullien korotus, joka harvoin poikkeuksin on 15 % tavarain arvosta kaikille tavaroille, joille voidaan korottaa kansainvälisten sopimusten estämättä, oli jo äärimmäinen hätätoimenpide. Siihen ryhdyttiin hetkellä, jolloin maailma jo on tullut vakuutetuksi että tullien korottelu on vaarallinen kaksiteräinen ase. Italian ulkomaankaupan tila on sellainen, että tämä ase helposti voi kääntyä sitä itseään vastaan. Kauppatase on viime kuukautena saatu ei vain tasapainoon vaan vähän aktiiviseksi, oltuaan aina suuresti tuontivoittonen. Tämä on luonnollisesti itsessään ilahuttavaa vastapainon sille, että matkailu on tyrehtynyt, laivaliike käynyt tuottamattomaksi, siirtolaisten rahälähettykset huvenneet ja siten näkymätön tuonti supistunut. Tullien korotus näin ollen, paitsi sitä, että se kallistaa hintoja maassa, jossa palkat vuosikausi sitten äkkiä huomattavasti laskettiin, tietenkin uhkaa yhä vähentää tuontia ja pienentää tullien korotuksen merkitystä valtion tuloille. Jos vielä liiraa ajetaan ambitiosyistä väkisin pitää kultakannalla ja pari-arvossa, saattaa sillä olla huonot seuraukset Italian viennille. Että fascismi itse on levoton ja käyttää kaikkia mahdollisia keinoja tehdäkseen propagandaa omaksi hyväkseen, se on joka päivä todettavissa.

Ulko- ja sisäpolitiikan rajamailla liikkui tunnettu riita Vatikaanin kanssa, joka ansaitsee huomiota sen vuoksi, että sen on katsottava päättyneen fascismille onnellisesti. Olen vakuutettu siitä, että fascismilla oli aihetta joihinkin syytöksiin Action catholiquea vastaan, sillä eräät fascistien vastustajat nähdäkseni todella koettivat ryhmittä tuon katoollisen järjestön ympärille ja saada siitä tukea sekä välineen toiminnalleen. Se toivo heiltä meni, sillä lopullisessa sopimuksessa rajoitettiin Action catholiquen toiminta puhtaasti uskonnolliselle alalle, vieläpä kan-

salaisten ammatillinen yhteistoimintakin jätettiin nimenomaan sen ulkopuolelle korporatiivisen valtion piiriin. Paikallisten katoolisten liittojen on myös luovuttava nuorison urheilukasvatuksesta eikä niiden jäsenillä saa olla muuta kuin puhtaasti uskonnollisia merkkejä. Koko järjestön johto muutettiin sikäli, ettei se enää saa olla riippuvainen erityisestä paavin välittömän valvonnan alaisesta keskuskomiteasta vaan siirtyvät osastot paikallisten piispain valvontaan. Suuren koko maan käsittävän yhtenäisen järjestön sijaan tulee täten joukko paikallisia seuroja.

Tässä riidassa saavutetulla voitolla on suuri merkitys fascismille. Kirkko ei enää voi vastustaa fascismin pyrkimystä ottamaan huolekseen koko nuorison valtiollisen ja fyysillisen kasvatuksen. Tämä tapahtuu, niinkuin tunnettua on, isänmaallisessa ja sotilaallisessa hengessä. Nuorison valmistamisesta määrättyssä tarkoituksessa ja varmaa ohjelmaa noudattaen, sen kasvattamisesta palvelemaan erityistä aatetta olen nähnyt paljon sovjettien valtakunnassa, mutta se oli heikkoa tšekäläiseen toimintaan verraten. Täällä onkin paljon enemmän tarjottavana. Mitä merkitsee proletäärinen ihanne verrattuna imperiumin ylpeisiin unelmiin, kun on kysymyksessä nuorten mielten innostaminen? Täällä on todella ollut varaa antaa siroja univormuja, kustantaa loppumattomasti retkeilyjä ja matkoja, luovuttaa runsaasti aseita ja muita tarpeita sotilaallisia harjoituksia varten. Täällä on todella reaalista ja lasten vanhempiinkin vaikuttavaa arvoa sillä, että fascistijärjestöissä palvelleilla nuorilla on tästä huomattavia etuja tulevalle elämänurallaan. Täten fascismin tarmokkaasti työskentelee tulevaisuuden hyväksi. Miten lujaksi se asemansa tämän kautta perustaa, sen tulevaisuus näyttää. Italialainen ivamielisyys, olematta silti fascistimielistä, letkauttaa kyllä tähänkin pilkallisesti: "ymmärrättehän, fascismin ei voi saada joukkovoimaa muista kuin pojista; sen täytyy aina vetää piiriinsä uusia ja uusia poikaikäluokkia (ragazzi, sempre ragazzi), sillä vanhettuaan nämä vetäytyvät pois." Mutta, kuten sanoin, italialaisella on intohimonsa arvostella ja repiä alas, ja hän nauttii itse tästä taidostaan ja käyttää nokkelasti sitä liioittelua ja yksipuolista arviointia, joka on satiirin edellytys: Enniuksen, Horatiuksen ja Ju-

venaliksens heikki elää perintönä, vieläpä Danten tuomitseva intohimoisuuskin.

Ne aktiiviset vastustajat, joita fascismilla on ollut, ovat joko pakolaisina ulkomailla tai vankiloissa ja "saarilla." Varsinaista taistelua sitä vastaan ei täällä käydä, ainakaan näkyväistä, mahdollisesti jossakin määrin tehdään salaisia, nimettömiä kirjain tapahtuvaa maanalaista työtä, jonka laajuudesta ja merkityksestä on mahdoton saada oikeata kuvaa. Olen aikaisemmin maininnut eräistä yrityksistä säikäyttää ja hermostuttaa fascisteja, joihin on käytetty pommiräjähdyksiä ja joilla on tuhottu muutamia politiikasta syrjässä olevia ihmisiä. Samaan luokkaan kuuluu myöskin de Bosiksen lentoretki Rooman ylitse lokak. 3 päivän illalla, jolloin hän heitti kaupunkiin joukoittain "Vuonna VIII Matteottin murhasta" päivättyjä lehtisiä. Tämä tapaus aluksi hälyytti fascisteja aika lailla ja miehestä mieheen kysyttiin: näinkö helppoa on yllättää Rooma, vaikka Italiassa pitäisi olla maailman parhaat lentovoimat; lehtisten sijaan olisi voitu heittää pommeja. Pian kuitenkin rauhoituttiin ja ymmärrettiin, että on tietysti helppo yllättää mikä tahansa lähellä rannikkoa sijaitseva kaupunki, joka elää syvässä rauhassa. Varmaa kuitenkin läanee, ettei fascisteja toista kertaa yllätetä. Lehtisiä, joita de Bosis -joka muuten on vain puolivierinen italialainen, sillä äiti on amerikalainen - heitti, oli kolmea laatua; yksi, kuninkaalle osoitettu, varoitti häntä antamasta fascistisen komennon jatkua, toisen, Mussolinille osoitetun, sisällöstä en ole kuullut kenenkään täällä kertovan, kolmas oli lapsellinen sepuetus "kymmenet käskyt Italian kansalle". Tällainen Mooses, jonka käskyistä yksi esim. kieltää polttamasta italialaisia tupakoita, ei fascismia kukista eikä edes horjuta. Olenkin maininnut nämä seikat osoituksena, missä muodossa näkyvä taistelu fascismia vastaan ilmenee.

Fascismin kymmenennen ikävuoden juhlallisuuksien alkajaisiksi oli t.k. 25 päivänä Napolissa juhla sillä torilla, josta fascistit yhdeksän vuotta sitten aloittivat marssinsa Roomaan. Mussolini piti siinä 30,000 kuulijalle puheen, joka kyllä oli lyhyt ja ylimalkainen, koska hän vähää aikaisemmin oli pitänyt toisen, yksityis-

kohtaisemmin fascismin suuntaviivoja käsittelevän puheen, mutta on heti herättänyt ympäri maailman melkolailta huomiota. Se on kai sähkösanomien kautta pääpiirtein tunnettu Suomessakin. Siinä puheessa hän m.m. sanoi: "sisäpolitiikassa päiväkäskey on seuraava: lähestyä päättäväisesti kansaa, toteuttaa konkreettisesti taloudellinen siivestyksemme, joka on yhtä kaukana bolshevismin monopolistisista haitteloista kuin liberaalisen talouden enemmän kuin todistetuista puutteellisuudesta". Ja lausetta myöhemmin hän lisää: "jos ^{on/} olemassa väliseiniä, jotka tahtovat katkaista regiimin ja kansan välittömän yhteyden, etujen, ryhmien tai yksilöiden luomia väliseiniä, niin kansakunnan ylimmän edun mukaisesti me ne mu-ser-ram-me." Siis tässä "päiväkäskeyssä" jälleen ilmenee Mussolinin yhteiskunnallinen ajattelu-tapa, lähestyminen kansaan, huolenpito vähäosaisista (juuri tänään kertovat lehdet, että Mussolini on jakanut hyväntekeväisyystarkoitukseen erään kannattajansa hänelle personallisesti tekemän testamenttimääräyksen summan, miljoonan liiraa), sekä uhkaus musertaa vastarintaa. Lupaus ja uhkaus, evankeliumi ja laki, ohjelmasta ei puutu selvyttä eikä täsmällisyyttä.

Fascismin tunnetusti käihkeän aktiivinen ulkopolitiikka on sekin yksinomaan Mussolinia, siinä näyttöksen hänen tarmonsä ja tahtonsä. Grandi, ulkoministeri, on kieltämättä älyllisesti hyvinkin lahjakas mies, mutta hänen luovat kykynsä ovat vielä Mussolinin varjossa, jos niitä on. Vaikka olen juuri näinä päivinä, Berlinin vierailun johdosta, lukenut saksalaisista lehdistä kirjoituksia, joissa häntä kiitetään m.m. siitä, että hän Mussolinin rakkaimpana oppilaana on osannut saavuttaa itsenäistä vaikutusvaltaa, niin on epävarmaa, onko tähän mairittelevaan todistukseen täydelleen uskottava. Italialaisten fascistien olen kuullut väittävän, että hän on yhtä täydelleen "isännän ääni" kuin kuka tahansa, että "kuka tahansa voisi mennä Geneveen sanomaan, mitä hänen on käsketty sanoa", ja mitä olen Genevestä kuullut kerrottavan, ei oikeastaan sodi tätä vastaan. Se että Mussolini on viime vuotena tullut paljon varovaisemmaksi sanoissaan ja puheissaan kuin aikaisemmin, on kyllä selitettävissä muutenkin kuin Grandin oletetulla vaikutuksella: Mussolini osaa itsekin oppia olosuhteista ja sovittautua niiden mukaan.

Osittain fascismin ulkopoliittinen aktiivisuus perustuu tunnettuun ja varsin usein noudatettuun sääntöön: sisäisissä vaikeuksissa on koetettava kohdistaa huomio maan ulkopuolelle. Mutta fascismilla on vielä toinen voimakas kannustin ulkopoliitikalleen, nimittäin tarkoitus tehdä Italiasta todellinen suurvalta, yksi maailmanpolitiikan päätekijöistä. Fascismi on luvannut ja lupaa joka päivä luoda Italian uudestaan sekä sisäisesti että ulkonaisesti. Se lupaa kansalle suuremman onnellisuuden kotona ja se paisuttaa suunnattomasti italialaisten itsetuntoa, varsinkin nuoren polven kunniahimoisimpia kansallisia unelmia. Miten sanoikaan puolueen sihteerit Giuriati äskettäin Mantovassa nuorille fascisteille pitämässään puheessa: "kun teidän on marssittava, niin älkää kysykö, minne marssi on suunnattu. Teille riittää tietää ja nähdä, että Mussolini ratsastaa legioonain edessä. Tiedätte, että tie, jota Mussolini kulkee, johtaa imperiumiin." Roomaan rakennetaan paraikaa seesarien raunioituneiden foorumien lisäksi uutta marmoriloistoa Foro Mussolinia, Mussolinin foorumia, ja tälläkin tavalla Mussolinin Italia rinnastetaan muinaisen Rooman imperiumin kanssa. Mutta tuskinpa fascistienkaan mielikuvitus voi pitää mahdollisena saavuttaa enää nykypäivinä imperiumin maantieteellistä laajuutta ja aineellista mahtavuutta. On luotava vaikutusvallan imperiumi, päästävä johtoasemaan suurvaltain joukossa, hankittava Italialle sanalle kantavuus seesarien valtakunnan rajoja laajemmaltikin.

Vaikea tehtävä (moni sanoisi: mahdoton tehtävä, mutta välttämättömät - nusteluja), sillä Italia ei ole itsessään rikas eikä mahtava eikä sen suurvalta-asemalla ole syviä juuria. Mutta myöntäkäämme kuitenkin, että Italian kansainvälinen asema on parantunut. Sen kohottamista on edistänyt maailman sekasortoinen tila, kansainvälinen häätä, johtajain puute keskellä vaikeaa taistelua, jossa entisen yhteiskuntarakennuksen perusteita koetellaan. Ei ole voinut olla eikä ole vaikutuksetta se, että Italian politiikassa on ilmennyt luja ja varma tahto, jota voidaan arvostella, jota koetetaan ivata, jota selitetään taloudellisesti savijaloilla seisovan itseään jättiläiseksi luulevan ylitiön pöyhkeilyksi; mutta joka kuitenkin on olemassa eikä voi olla vaikuttamatta keskellä yleistä epätietoisuutta ja ohjelmattomuutta, tai, jos niin tahdotaan, ohjelmattomaa sekavaa runsautta. Eihän fascismin ulkopoliitikalta voidakaan kieltää johdonmukaisuutta ja suunnitelmallisuutta.

lisuutta. Ensin se loi lähimpään idänpuoleiseen naapurustoon, Balkanille ja läheiseen itään, Italialle ystävällisen ryhmän keskinäisessä ystävyydessä eläviä valtioita ja turvasi siten itselleen, aseellisenkin selkkauksen varalta, selkänojan ja tärkeiden raaka-aineden saannin, ja tämän jälkeen se alkoi tunkea esiin Euroopan politiikassa.

Mussolinin yleisohje on: kristallikirkas ulkopoliitikka. Tässä ohjeessa on yleensä pysytty, niin että Italian ulkopoliitiikan johtolangat ovat yleensä selvään havaittavissa. Se kuva, jonka olen ennen niistä antanut, ei näinollen ole muuttunut. Niin esim. on fascismin alkua ajoista saakka ollut tunnettua, että se kannattaa Saksan rohkeimpiakin toiveita, sotavelkain kuittaamista ja rauhansopimusten revisiota. On kuitenkin ollut kiintoisaa todeta, ettei Italia sentään ole sokeasti suostunut kaikkeen, mitä Saksassa on voitettu tavoitella, esimerkiksi ei Anschlussiin, sillä Italian etujen vastaista olisi päästää Saksaa ulottamaan vaikutusvaltaansa Balkanille ja Adrianmeren liepeille. Niinpä Italia hetken aprikoituaan asettui jyrkästi tulliliittoajatukseen vastustajaksi. Siitäkin olen jo ennen raportoinut. Saksalle kuitenkin Italian ystävyys ja sen vihamielisyys Ranskaa kohtaan oli siksi tärkeä, ettei erilleen meno tässä asiassa saanut vaarantaa suhdetta fascismin.

Mussolinin äskeinen Napolinpuhe veti jälleen jyrkästi esiin nämä kysymykset. Hän lausui: "yhdeksän vuotta on kulunut siitä, kun fascismin lontoossa otti esille kysymyksen sotakorvauksista ja veloista siinä muodossa, missä se nyt on päiväjärjestyksessä". -"Voitadaan/sanoa, että juridinen yhdenvertaisuus vallitsee kansain kesken, kun toiset ovat aseissa hampaitaanmyöten ja toisaalla on aseettomuuteen tuomittuja kansoja? Miten voidaan puhua Europan jälleen rakentamisesta, ellei muuteta rauhansopimusten eräitä pykäläitä, jotka ovat syösseet kokonaisia kansoja aineellisen häviön ja epätoivon partaalle?" Tällaiset sanat näyttävät herättäneen koko lailla huomiota maailmassa.

Helppoa on käsittää, miksi ^{tätä} juuri nyt pidettiin tarpeellisenä julistaa näin voimakkaasti, Grandin keskusteluita Berlinissä ne tietysti tukevat, mutta tämä ei voi olla Mussolinille pääasia. Tärkeämpi arvo niillä on säästykseenä keskusteluille, joita on tapah-

tunut Atlantin takana Lavalin vierailun aikana (Mussolini lyö kättä Borahille) ja alkusoittona sille sävelelle, jota Grandi on soittava Amerikan suurelle kansalle, kun hänen vuoronsa pian tulee tehdä matka sinne, sekä yleensä tämän matkan valmisteluna, niin että se tulee merkitsemään jotakin Italian kansainväliselle asemalle. Eikä varmaan ole unohdettu sitäkään, että oli syytä Italian Capo del Governon julkisella sanallaan rohkaista niitä saksalaisia piirejä, jotka eivät ole tyytyväisiä siihen mahdollisuuteen, että Ranskan ja Saksan suhteet pääsisivät parantumaan. On ollut selvästi havaittavissa, ettei tämä mahdollisuus ole ollut mieluinen fascismllekaan.

Ranska on edelleen fascismille paholainen, joka aina maalautuu seihälle ja jota vastaan tunnettu vihamielisyys vissiin määrään saakka vallitsee sen mentaliteettia, vieläpä ulkopoliittista toimintaakin. Täytyy nimittäin käyttää niin voimakasta sanaa kuin vihata, kun on puhe fascismin nykyisistä tunteista Ranskaa kohtaan. Kun Mussolini Napolin puheessaan sanoi: "meillä ei ole mitään pelättävää, sillä toisten maiden plutokratioilla on liian paljon tekemistä omissa vaikeuksissaan voidakseen puuttua meidän asioihimme", joka sisälsi muodollisesti kohteettoman hyökkäyksen, on tullut mukaan senvuoksi niin tämä hänen suussa odottomattoman löysä ja aiheeton lause, että täytyi sanoa jotakin, jonka kuulijat heti käsittivät Ranskaa vastaan tähdätyksi, sen silti voimatta loukata Ranskaa. Mussolini osaa jo välttää mauttomuudet, jotka antaisivat jollekin ulkomaalle aihetta ^{protesti-} ~~peruste-~~ läihin.

Fascismi väittää Ranskan pyrkivän hegemoniaan Euroopassa ja taistelee tätä mielikuviansa luomaa Ranskaa vastaan, joten kaikki, mikä käy vasten Ranskan toiveita, on sen mielestä kannatuksen arvoista. On tietysti oikein sanoa, että siinä määrin tunnesyiden ohjaama politiikka on vaaraallinen ja helposti hairautuva, mutta toiseksi ainakin se on vastannut fascismin omia ambitiesiä, sekä yleismaailmallisen tilanteen ollessa nykyisillään, vieläpä auttanut Italiaa saamaan ystäviä muista suurvalloista. Näitä ystävyksiä Italia viljelee kaikin tavoin. Viittaa esim. Italian kantaan velkamoratoriasasiassa ja varustelutaukoa koskevaan aloitteeseen, johon nähden tuntuu varsin luonnolliselta, että se tuli pohdituksi jo Stimsonin käy -

dessä Roomassa ja että tuli silloin hankituksi varmuus, että se sopii Yhdysvaltain suunnitelmaan. Sitä esittäessään Italia hetken oli suurpolitiikassa etualalla, mutta valitettavan hitaasti näkyy tämä ajatus kulkevan toteutumista kohten. Ja mitenkäpä se voisikaan kehittyä nopeammin, epäkypsä ja epäkäytännöllinen kun se oli esittämisensä hetkellä.

Italian mahdollisuuksia pyrkiä ulkopoliittisen unelmansa toteuttamista kohten rajoittaa tällä hetkellä köyhyys ja pula, ja tämä jarru tunnetaan täällä sitä raskaammin, kuta palavampi on into ja kuta ylpeämmät unelmat. Napolin puheessa oli vielä seuraava merkittävä kohta: "olisimme tehneet paljon enemmän, ellei yleismaailmallinen myrsky olisi puhjennut vuoden 1929 lopulla, jolloin laivamme jo oli sataman näkyvissä, ja pakoittanut meitä hiljentämään ponnistustemme vauhtia". Sisäpoliittisesti ja ulkopoliittisesti tämä on ehdottomasti totta.

Mutta kymmenennen vuotensa alussa fascismi on joka tapauksessa saanut niin paljon aikaan, että maailma on oppinut käsittelemään sen vakavasti ja näkemään siinä tekijän, jota ei voi työntää syrjään, koska se ei anna syrjäyttää itseään.

Roomassa, 28 p. lokakuuta 1931.

Benito Mussolini